

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Tage Woetmann Nielsen

Bedstemor og bedstefar i Silkeborg

Mette Pedersdatter (1854-1916) og hendes slægt
(s.5-37)

Christian Nielsen (1854-1932) og hans slægt
(s.38-63)

Espergærde 2021

Forord

Min far, sognepræst Tage Woetmann Nielsen (1914-1991), efterlod ved sin død denne håndskrevne slægtsbog, som jeg senere har renskrevet og forsynet med fotos af personer og steder. Slægten har sin rod i det midt- og vestjyske – en gren er efterkommere af de kartoffeltyskere, som i tiden omkring 1760 på kongens foranledning kom til Danmark for at opdyrke den jyske hede. Der er mest tale om træskokarle, mindre gårdmænd, håndværkere og fattige hedebonder.

Tage Woetmann Nielsen blev født 16.1.1914 i Vorgod sogn, hvor faderen Niels Christensen Nielsen bestyrede et lille mejeri "Lykkens Prøve" i Rimmerhus, beliggende mellem Ringkøbing og Herning. I 1920 flyttede familien til Næstvedegnen på Sjælland og faderen blev mejeribestyrer på Gelsted Andelsmejeri i Herlufmagle sogn. Her voksede Tage op sammen med tre yngre søskende: Agnes (Søster), Mette (Musse) og Ester. Tages far ville gerne selv have været skolelærer, men forældrene var imod. I stedet blev han uddannet som mejerist. Niels Christensen Nielsen blev født 16.2.1885 i Virklund, Them sogn, som søn af gårdmand Christian Nielsen (1854-1932) og Mette Pedersdatter (1854-1916). Mejeribestyrer Niels Christensen Nielsen døde i Næstved 11.1.1954 og moderen Marie Charlotte Overgaard, født 8.4.1887 i Gjellerup døde i Næstved 26.9.1954. Hun var datter af snedker og tømrer Mads Holflod Overgaard (1861-1941) og Ane Cathrine Bendtsen (1859-1936). I 1931 blev Tage nysproglig student fra Haslev Gymnasium. Derefter valgte han teologistudiet og blev cand. teol. i 1937. Herefter fulgte et studieophold ved universitetet i Strassbourg vinteren 1937-1938. 1939-1941 var han lærer på Lollands Højskole, i 1942 hjælpepræst i Jetsmark sogn i Vendsyssel. Her blev han 14.7.1942 gift med en pige fra sognet, Maren Pilgård Nielsen, datter af gårdejer Hans Rudolf Nielsen og Ane Albertsen Nielsen Jensen Pilgaard, Øster Pilgaard, Kås. Han var sognepræst i Skovlænge-Gurreby, Lolland, 1942-1949, i Roager, Sønderjylland, 1949-1966, i Barløse, Fyn, 1966-1974. Efter pensioneringen i 1974 bosatte mine forældre sig i Gråsten (Skolegade 12). Tage døde på Odense Sygehus 23.11.1991 og Maren på Gråsten Plejehjem 22.7.2000. De fik 6 børn: Anne Marie (1943-), Tyge (1944-2013), Else Kathrine (1946-2016), Niels (1948-), Hans Rudolf (1950-) og Christian (1952-2019).

Espergærde 11.4.2021

Hans Woetmann Nielsen
Rugmarken 37, 2.th.
3060 Espergærde

Mail: hanswn@godmail.dk

Marie Charlotte Overgaard (1887-1954) Niels Christensen Nielsen (1885-1954)

Øverst til højre: Mejeriet Lykkens Prøve, Rimmerhus

Gelsted Andelsmejeri o.1930

Tage Woetmann Nielsen 1966

BEDSTEMOR I SILKEBORG

Mette Pedersdatter (1854-1916)

Christian Nielsen (1854-1932)

Mette Pedersdatter gift med Christian Nielsen og hendes slægt.

Ingen af os børnebørn husker bedstemor i Silkeborg. Det skyldes, at hun døde allerede 23.6.1916 på Drewsensvej i Silkeborg, hvortil hun og bedstefar var flyttet efter at have afhændet deres gård "Østergård" i Virklund, Tem sogn. Dødsårsagen var vistnok en blodprop ved hjertet. Hun hed **METTE PEDERSDATTER** og blev født i Virklund 15.2.1854. På gravstenen over hende på Tem kirkegård kaldes hun dog Mette Voetmann, vel et vidnesbyrd om, at således er hun blevet omtalt folk imellem.

Hun havde mange søskende:

1. NIELS, f. 23.4.1849, død som lille.
2. FREDERIKKE CEILIE, f. 14.6.1850, d. 17.6.1850.)
3. (ANE) MARIE, f. 7.7.1851, d. 1.10.1929. Gift 30.4.1873 med Christoffer Johan Steinicke f.ca. 1823, d.21.2.1898). Teglblænder i Lysbro ved Silkeborg. De fik 6 børn: Kathrine, Ludvine, Peter, Sofie, Anna, Magda (Bilag 1)
4. FREDERIKKE (moster Rikke), f. 11.5.1856, død 28.1.1906. Gift 29.4.1877 i Them med KRISTEN JENSEN (1850-1912) født i Balle sogn, møller i Virklund; senere tømrermester. De fik 5 børn: Jens, Peder, Sofie, Marius og Kristian (Bilag 2)

5. OLINE (moster Line), f. 29.8.1865, d. 19.8.1933. Gift 4.10.1885 med RASMUS ENEVOLDSEN, boelsmand i Mollerup, Linaa sogn (1860-1913). 1 datter: Anna Kirstine, gift med sagfører Agersnap i Odder. (Bilag 3)
6. ANE JOHANNE CAROLINE, f. 24.12.1858, d. 18.1.1859.
7. NIELS (Voetmann Pedersen), f. 31.5.1860, d. 31.12.1931. Gårdejer i Virklund. Gift 1. Gang med KIRSTINE NIELSEN, halvsøster til CHRISTIAN NIELSEN (METTE PEDERSDATTERS mand). Gift 2. gang med enken MARIE RISE, begravet 19.12.1963 i Them. Hun døde vist i Odense, hvortil hun i 40'erne rejste med sønnen (Henriettevej 20, Odense). En søn: Peder Voetmann.
8. JENS (Voetmann Pedersen) f. 26.11.1862, død 19.11.1939 (begravet i Silkeborg). Gårdejer i Virklund. Gift med MAREN JENSEN, f. 19.4.1867, d. 9.10.1924. Ingen børn.

De to sidstnævnte brødre NIELS og JENS mindes jeg at have hørt far omtale. NIELS karakteriserede han som en noget højt- og stortalende mand, der interesserede sig meget for heste. JENS skal til forskel fra broderen have været en stilfærdig mand, religiøst optaget. En særlig driftig landmand mente far ikke, han var. Der levedes meget tarveligt (spartansk) i hans hjem.

VOETMANN-navnet havde de af børnene, der fik det, efter deres fader PEDER NIELSEN VOETMANN (Peder Voetmann Nielsen), der var født i Tem sogn 29.5.1819 og døde der (i Virklund) 11.5.1894. I en tysk grammatik (udgivet i Kbhvn. 1836), som er gået i arv, står på bindets inderside med smukt prentede bogstaver P. Voetmann, "Pedersminde". Og "Pedersminde", må vel da på et vist tidspunkt være blevet navnet på hans ejendom, som vist for øvrigt sønnen NIELS overtog efter forældrene, der fortsatte med at bo hos ham. NIELS var, som nævnt gift med en halvsøster til bedstefar: CHRISTIAN NIELSEN. Og efter fars udsagn så hun ikke så gerne sin mands søskende – og især ikke bedstemor METTE PEDERSDATTER komme på "Pedersminde".

Petersminde før udbygningen af Virklund tog fat (o.1960)

Man spørger sig selv, hvad grunden kan have været til, at P. VOETMANN havde interesse i at anskaffe sig en tysk grammatik? Kan det have forbindelse med en viden om, at han delvis var af tysk herkomst? Han må i alt fald gennem adskillige år have kendt sin farmoder, hvis forældre stammede fra Tyskland (herom senere). PEDER NIELSEN VOETMANN blev i 7.6.1848 i Tem kirke viet til ANE KIRSTINE JENSDATTER f.28.9.1823, død 30.11.1897

Ane Kirstine Jensdatter (1823-1897)

Peder Nielsen Voetmann (1819-1894)

Ifølge folketællingen for Tem sogn var der i 1880 flg. personer på gården:

PEDER NIELSEN VOETMANN, 60 år, husbonde, gårdejer

ANE KIRSTINE JENSEN, 57 år, kone

METTE PEDERSEN, 25 år, datter

NIELS VOETMANN PEDERSEN, 19 år, søn

JENS PEDERSEN, 17 år, søn

OLINE PEDERSEN, 14 år, datter

Søren Peter Sørensen, 21 år, tjenestefolk

Mikkel Mikkelsen, 15 år, tjenestefolk

Jørgen Nielsen, 22 år, træskoarbejder

Poul Kristian Sørensen, 19 år, kostgænger

PEDER NIELSEN VOETMANN og hans slægt:

Af helsøskende til ham kendes:

1. KATRINE ELISABETH, f. 1818 i Gaardsted, Tem sogn, viet i Tem kirke til JENS HEEGAARD GRABOW (f. 1812); ejer af hotel "Dania" i Silkeborg. (Bilag 4)
2. JENS NIELSEN VOETMANN, f. 16.12.1821, d. 1899. Viet 7.2.1849 til SIDSEL PEDERSDATTER, f. 1.4.1826, d. 1887. Hun var datter af Peder Tommesen, gårdmand i Gaardsted, hvis kone igen var datter af Peder Frederiksen, Rye (Jens Nielsen Voetmanns morfader). Han og Sidsel var altså fætter og kusine. Bopæl: Guldforhoved, Bording sogn. (Bilag 5)
3. JENS FREDERIK VOETMANN, f. 19.6.1828, d.23.4.1847.
4. MARIE VOETMANN, F. 26.1.1831, gift med GLEERUP MØLLER, restauratør i Silkeborg, F.1834, D. 28.3.1889, 55 år gammel. 2 sønner, der døde som unge.

Desuden var der 3 halvsøskende:

1. JENS FREDERIK (f. 28.9.1856?), gårdmand i Virklund gift 30.10.1880 i Rye med ANE KATHRINE SØRENSEN, f.6.3.1859. Børn: Johanne Marie V., f. 18.3.1859; Mette Kirstine V., f. 19.9.1861.
2. JOHANNE MARIE (f.1858).
3. METTE KIRSTINE (f.1861)

PEDER NIELSEN VOETMANNS fader: NIELS VOETMANN JENSENS herkomst.

NIELS VOETMANN JENSEN, gårdmand i Gårdsted, Virklund, f. 1796. Gift 20.9.1817 med ANE MARIE PEDERSDATTER, f. 13.11.1795. Børn i dette ægteskab (Bilag 4). Efter hendes død giftede han sig igen 1858 med CHRISTIANE RASMUSSEN, f.1822, d.1887 i Silkeborg.. I 1880 bor han som aftægts mand i Virklund og er 84 år gammel.

Folketællingslisten for Tem sogn 1834:

NIELS VOETMANN JENSEN, 38 år, fæster af gård

ANNE MARIE PEDERSDATTER, 38 år, hans kone

Deres børn:

PEDER NIELSEN, 15 år

JENS NIELSEN, 12 år

JENS FREDERIK NIELSEN, 6 år

CATRINE ELISABET NIELSDATTER, 16 år

SIDSEL NIELSDATTER, 8 år

DORTE MARIE NIELSDATTER , 3 år

Da for mange år siden interessen for slægtens historie – og i første omgang for, hvor VOETMANN-navnet stammer fra, var jeg gennem pastor Sparre-Pedersen, Torrild, kommet i besiddelse af en udskrift af Tem kirkebog, foretaget af afdøde lærer Petersen, Gjessø, Tem sogn vedrørende PEDER NIELSEN VOETMANNS fader NIELS VOETMANN JENSEN og dennes forældre

og søskende. Og da denne udskrift på en måde kom til at danne udgangspunkt for alt, hvad siden fulgte, skal den her indledningsvis gengives, som den forelå fra lærer Petersens hånd. Den indeholdt følgende:

”NIELS VOETMANN JENSENS forældre var: JENS JENSEN (kaldet Mikkelsen) og hustru CATRINE ELISABETH FRIDERICHSDATTER, Salten. Sønnen NIELS VOETMANN JENSEN blev døbt 14.7.1796. Jomfru Voetmann i Skanderborg bar barnet. Faddere: herredsfoged Holst på Cathrinedal, Tem sogn; hr. Tolstrup og hr. Kynde, Skanderborg; hr. Mynster på Løgagergaard, Tem sogn. En anden søn: JOHAN FRIDERICH, døbt 23.10.1792. Jomfru Voetmann bar barnet. Faddere: Sv. Voetmann fra Salten; Ludvig Friderichsen fra Alheden; brygger Laus og Poul Pedersens hustru i Salten.

En datter: ELISABETH, døbt 18.7.1790. Jomfru Voetmann bar barnet. Faddere: Lars Nielsen, Tem; Rasmus Jensen i Engetved; Jens Andersen ved Hyttekær; Jens Johansens hustru i Salten. Anm.: Tem kirkebog har ikke JENS MIKKELSEN og CATRINE ELISABETH FRIDERICHSDATTERS ægtevielse 1788-1796.

Desuden havde lærer Petersen kigget i folketællingslisten 1787 for Tem sogn og under Salten fundet:

JENS MICHELSEN, husbonde, 38 år, bonde og gårdbeboer, gift 2. gang med FREDERICKE (?) CATHRINE FRIDRICHSDATTER, 29 år, gift 1. gang. Hun er født ca. 1760, døbt i Torning kirke 9.4.1761. Hun var fra Bertelshøj i Kragelund sogn, hvor faderen var tysk kolonist. Nævnes som bærer af barn ved dåb i Kragelund kirke 5.5.1780.

I en anmærkning føjede han til: JENS MICHELSEN skulle altså være født ca. 1749 og konen ca. 1758.

Hans fødsel findes kun usikkert i Tem kirkebog. Tem kirkebog har ikke i tiden 1781-90 børn af JENS MICHELSEN.

Det skulle senere vise sig, at lærer Petersen ikke havde fået fremdraget alt, hvad kirkebogen havde at byde på, men dette var altså foreløbig grundlaget, der forelå for videre undersøgelser. Som noget af det første måtte naturligt det spørgsmål melde sig, hvor NIELS VOETMANN JENSEN vel havde VOETMANN-navnet fra. Ingen af forældrene bar det. Fra faderen kunne det ikke stamme. Men kunne han muligvis have det fra moderen? Det kunne ikke på forhånd udelukkes. De tre børn, der efter kirkebogen anføres af lærer Petersen, bliver alle båret til dåben af en jomfru Voetmann, og det andet af dem har som en af sine faddere: Seigneur Voetmann i Salten. (Denne Seigneur Voetmann nævnes i folketællingslisten 1787 for Tem sogn som ”Ejer af Salten” og med sit fulde navn: Niels Voetmann. Hvornår han er kommet til Salten, ved jeg ikke – heller ikke, når han flyttede derfra igen, kun at det må være sket før 1814; for i det år dør han (hos en søn) i Vilholm på Mors. Senere – omkring 1830 samledes ifølge Trap: Danmark det nuværende Løvenholt i Salten af 3 bøndergårde ved en dygtig landmand Fr. H. Møllers initiativ til en gård på 11 ½ tdr. hartkorn). Det var nu en nærliggende tanke, at jomfru Voetmann og Niels Voetmann, der optræder på fadderlisterne i forbindelse med CATRINE ELISABETH FRIDERICHSDATTERS børns dåb kunne være beslægtet med hende, så meget mere som Niels Voetmann ”Ejer af Salten” vitterlig havde en broder: Friderich. Dersom denne broder havde en datter: Cathrine Elisabeth, måtte hun jo netop hedde Cathrine Elisabeth Friderichsdatter – og

Voetmann-navnet kunne da via hende være dukket op hos en af hendes sønner. Længe gik derfor bestræbelserne ud på, at få fastslået et slægtskabsforhold mellem Cathrine Friderichsdatter og Voetmann-familien, men uden held.

Hvad der siden førte ind på et andet – og som det skulle vise sig – det rette spor, var navnet på en af fadderne ved sønnen JOHAN FRIDERICHS dåb i 1792. Her var, efter Sgr. Voetmann i Salten, indført som fadder en Ludvig Friderichsen fra Alheden. Kunne der her være tale om en broder til Cathrine Elisabeth Friderichsdatter? Nu var det at give sig til at lede i kirkebøgerne fra sognene på Alheden næsten som at give sig til at lede efter en nål i en høstak. Men heldet var med: Nålen blev fundet. I kirkebogen for Kragelund sogn (mellem Silkeborg og Viborg) stod – helt overrumplende – følgende indførsel at læse: ”8.7.1783 trolovedes i Colonien Berthelshøj eller Midler Friderichsdal i Kragelund sogn ENKEMAND JENS JENSEN af Salten i Tem sogn og PIGEN CATHRINE ELISABETH KRÜGER af sognet”.

Endvidere bemærkes det, at der er blevet foretaget skifte mellem mandens første og andet kuld børn forhen, til hvilke ingen arv blev. Skiftebrevet er dateret 29.1.1783. Og som forlovere har underskrevet: husbonden N. Voetmann og P. Pedersen, Klod eller Klode. JENS JENSEN i Salten havde sandsynligvis flg. børn i 1. ægteskab: Ane Margrethe, f. 1775, Kirsten eller Kirstine, f.2.11. 1777, Peder f. 2.5.1779, Jens f. 29.12.1782.

JENS JENSENS og CATHRINE ELISABETHS vielse fandt derefter – ifølge samme kirkebog sted i Kragelund kirke 1.8.1783.

Summa summarum: Der var ikke tale om nogen slægtsforbindelse mellem CATHRINE ELISABETH og VOETMANN-familien i Salten. Men man skal nok forestille sig forholdet således, at CATHRINE ELISABETHS mand JENS JENSEN har været fæster under Niels Voetmann (jfr.at han som forlover kaldes husbonden N. Voetmann). Videre tør man vel formode, at der har bestået et godt forhold mellem Jens Jensen og hans hustru og deres ”herskab”. Derom synes det at vidne, at både jomfru Voetmann og Niels Voetmann optræder som faddere (hun gentagne gange som gudmoder), når Jens Jensens har et barn til kirke. Og et ”godt forhold” er vel endelig også forklaringen på, at folkene i fæstegården får lov til i 1796 at opkalde en søn efter Niels Voetmann, så han kommer til at bære navnet NIELS VOETMANN JENSEN. Eller skal man blot lægge det deri, at det var forbundet med en slags ”qui” således at inddrage herskabsfolket i familiens anliggender. Det var jo heller ikke ualmindeligt, at sognefolkene benyttede f.eks. præstefruen som gudmoder.

Man kunne så spørge, hvordan det vel kan være gået til, at enkemanden i Salten lærte kolonistdatteren i Kragelund sogn at kende. Og det er naturligvis ikke godt at vide. Men vil man give fantasien frit spillerum, lod det sig jo f.eks. tænke, at Cathrine Elisabeth har været i tjeneste hos Niels Voetmann i Salten. Han havde i 1782 mistet sin hustru og kan af den grund have fået brug for hjælp i hjemmet. Dertil kom, at også Niels Voetmann var af tysk herkomst (hans oldefader var den fra Westphalen til Als indvandrede kunstgarner: Evert Voetmann). Jens Jensen kunne have lært at Cathrine Elisabeth at kende i hans hjem. At Niels Voetmann bliver en af Jens Jensens og Cathrine Elisabeths forlovere lod sig måske tyde i den retning. Dersom han har haft Cathrine Elisabeth i sin tjeneste, ville det have været så meget mere nærliggende, at han påtog sig dette hverv. Men andet end fri fantasi kan dette selvsagt ikke blive. I det foregående har allerede 3 af JENS JENSENS og CATHARINA ELISABETHS børn været nævnt. Der kom i deres ægteskab imidlertid også andre end disse 3 af lærer Petersen omtalte. En

nærmere undersøgelse af Tem kirkebog viste, at det første barn var en datter: KIRSTEN eller KIRSTINE, født 29.8.1784 (Hun kaldes på folketællingslisten 1801: CHRISTINE JENSDATTER, 15 år gammel, og var, som det senere vil fremgå opkaldt efter CATHRINE ELISABETHS moder). Derefter fulgte en JOHAN FRIDERIC (FRIEDERICH JENSEN) F. 23.10.1792, der må være død som lille. Han blev båret til dåben af jomfru Hee. Og blandt fadderne nævnes Johan Friederich fra "Berthelshøj", d.v.s. CATHRINE ELISABETHS fader, som han blev opkaldt efter. I 18.7.1790 fødes så den af lærer Petersen nævnte datter: ELISABETH. Og i 1792: JOHAN FRIDERICH, som lærer Petersen også har. I 15.1.1795 døbes en datter SOPHIE HEDVIG (øjensynligt opkaldt efter en datter af Niels Voetmann, der bar samme navn. Der var med andre ord tale om mere en opkaldelse efter medlemmer af Voetmann-familien). Dette barn dør inden det kommer til kirke. Og endelig fødes så som den sidste i flokken NIELS VOETMANN JENSEN i 14.7.1796. I 1810 bliver han og broderen JOHAN FRIDERICH konfirmeret og får begge vedtegnelsen: god. De kaldes da sønner af afdøde JENS MIKKELSEN af Salten. Ja, faderen: JENS JENSEN, kaldet JENS MIKKELSEN, blev ifølge Tem kirkebog begravet 12.6.1800. Desværre opgives hans alder ikke, så lidt som hans fødested. Lærer Petersens bemærkning om, at hans fødsel kun usikkert findes i Tem kirkebog kan jeg kun bekræfte. Det har hidtil ikke været muligt ad den vej at få fastslået hans herkomst. Blot må man – skal man tro folketællingen 1787 være født ca. 1749.

Noget kan der dog vedrørende JENS JENSEN føjes til i det allerede meddelte. Hans første hustru er antagelig død omkring årsskiftet 1782-83, idet det sidste barn, der blev født ham i dette hans første ægteskab, synes at have været en søn: JENS, der blev døbt 29.12.1782. Der kendes fra dette ægteskab også andre børn, bl.a. en datter ANE MARGRETHE, der døde 1787 som 13-årig hos CATHRINE ELISABETHS forældre i "Berthelshøj", hos hvem hun må være blevet anbragt eller været kommet i tjeneste efter Jens Jensens giftermål med Cathrine Elisabeth. ANE Margrethe må have været det første barn, JENS JENSEN fik med sin første hustru, som var ANE RASMUSDATTER, Salten med hvem JENS JENSEN var blevet trolovet 17.1.1773, og gift med en lille månedstid efter. Hun var da enke efter sin første mand, der hed JENS MICHELSEN; han blev begravet 20.10.1772, 34 år gammel og vistnok fra Sdr, Vissing sogn. ANE el. ANNE RASMUSDATTERS to mænd hed altså begge Jens, den første JENS MICHELSEN; den anden JENS JENSEN. Og dette må være forklaringen på det noget forvirrende, at også hendes 2. mand i kirkebogen får MICHELSEN-navnet knyttet til sig. Han kan i kirkebogen hedde Jens Jensen, vocatus (kaldt) Michelsen eller alias Michelsen; en enkelt gang endog slet og ret Jens Michelsen. Åbenbart har han fået benævnelsen: Michelsen overført på sig fra Anne Rasmusdatters 1. ægteskab og har i folkemunde formodentlig gået under navnet Jens Michelsen. Denne ejendommelige overførelse af Michelsen-navnet til den anden ægtefælle, der faktisk hed Jensen, har dog antagelig helt sine praktiske grunde. Der boede nemlig ved samme tid på en anden af gårdene i Salten en mand, der også hed Jens Jensen. Og så var det jo en måde at holde de to Jens Jensener ude fra hinanden på: at kalde Anne Rasmusdatters nye mand med det navn, som man var vant til at kalde hendes afdøde ægtefælle med.

CATHRINE ELISABETH FRIDERICHSDATTERS (KRÜGERS) forældre.

Først lidt om CATHRINE ELISABETHS levnedsløb, efter at hun i juni 1801 havde mistet sin mand JENS JENSEN. Et lille halvt års tid efter (28.11.1800) blev hun i Tem kirke viet til JENS MADSEN, enkemand af Miesing. Og ved folketællingen 1801 er det dem, der bebor gården i Salten. Der er da 4 hjemmeværende børn (af Cathrine Elisabeths 1. ægteskab) og ikke mindre end 4 tjenestefolk. Ægteskabet med Jens Madsen blev imidlertid ikke af lang varighed. Allerede 1805 døde han, 40 år gammel. Men året efter 7.4.1806 indtræder CATHRINE ELISABETH for 3. gang i ægtestanden, idet hun gifter sig med ungkarl PEDER RASMUS NØRSKOV af Lille Holm (?) med Windekilde (deggen i Tem) og P. C. Asmussen som forlovere. Om og hvor længe Cathrine Elisabeth derefter med sin 3. ægtefælle er blevet boende i Salten, ved jeg ikke. Men måske kunne noget tyde på, at gården, hun beboede i Salten, har været en af de tre, der ved samlingen af "Løvenholt" gik op i denne store gård. I alt fald blev hun ikke boende i Salten. Ved folketællingen i 1845 (næste gang jeg er stødt på hendes navn) bor hun i et hus i Virklund hos ANDERS RASMUSSEN og CHRISTINE JENSDATTER. Den sidste af disse to er da 61 år og må være identisk med Cathrine Elisabeths første barn med hendes første mand). Anders Rasmussen er vist arbejdsmand og Cathrine Elisabeth Friderichsdatter, der bor hos dem er nu 86 år og betegnes som enke og almisselem. Hun synes (jfr. betegnelsen: enke) at have overlevet også sin 3. ægtefælle. Og 4 ½ år efter dør hun. Herom står der at læse i kirkebogen: " 26.6.1849 CATRINE ELISABETH KRIEGER (navneformen veksler mellem Krüger og Krieger), død af alderdom, 90 år gammel. Fattiglem Peter Rasmussen Nørskovs hustru. Døde i Virklund". Et på sin vis ejendommeligt livsforløb, der efter en start under de formodentlig trange og slidsomme kår på en kolonistgård synes at have nået sit højdepunkt, da hun sad som kone på fæstegården i Salten, kunne byde herredsfoged Holst på Catrinedal og Hr. Mynster på Løgagergaard til fadders ved sin yngste søns dåb og en tid havde 4 tjenestefolk på gården, men hvis kurve derefter øjensynligt har taget en nedadgående retning, indtil hun oldgammel dør som almisselem i 1849. Underligt nok for øvrigt, at hun ikke har fået aftægt hos f.eks. sønnen NIELS VOETMANN JENSEN, der dog sad på en af fæstegårdene i det samme Virklund, hvor hun døde. Egentlig ville man godt have kendt hende og hørt hende selv fortælle sin historie. De stærkt brune øjne i familien, vil jeg gætte på, kunne være en arv fra hende.

Af det foregående vil det allerede være fremgået, at CATHRINE ELISABETH var fra Kragelund sogn, hvor hun havde sit hjem i kolonien BERTHELSHØJ eller MIDLER FRIDRICHSDAL. Hendes fader JOHAN FRIDERICH KRÜGER eller KRIEGER var en af de tyske kolonister, der i årene 1759-61 af den danske regering blev indkaldt til at opdyrke Alheden. Her anlagdes to kendte kolonibyer: FREDERIKS og GRØNHØJ. Men der oprettedes også andre kolonier, således bl.a. FREDERIKSDAL i Kragelund sogn i den østlige udkant af det store hedeområde. Gården "Berthelshøj" eksisterer endnu (o.1980), vel ikke i sin oprindelige skikkelse og også under et andet navn (den kaldes nu "Svanelyst"). Under et besøg på gården kunne den unge kone bekræfte, at det nuværende "Svanelyst" tidligere havde heddet "Berthelshøj". Ejendommen havde, oplyste hun, et tilliggende på 118 tdr. land.

Om "kartoffeltyskerne" og deres bosættelse i disse egne kan man læse adskillige steder, således bl.a. i Vald. Andersens bøger: Alheden, Frederiks Sogns Historie og: Den jyske hedekolonisation.

Kolonisterne ankom til Danmark i større og mindre grupper. Og af dem synes CATHRINE ELISABETHS forældre (selv var hun ikke født endnu) at have tilhørt en gruppe, der ankom til Fredericia omkring maj 1760. Så meget er i hvert fald sikkert, at der i Viborg Landsarkiv viste sig at ligge en fortegnelse af 23.7.1760 over kolonister, der var ankommet til Vejle 21.7. dette år, og at denne fortegnelse nævner JOHAN FRIEDRICH KRÜGER, nemlig således: "Manden JOHAN FRIEDRICH KRÜGER (KRIEGER) 33 år. Konen MARIA CHRISTINA, 24 år. Ingen børn". De to angives at være kommet fra canton KRAICHSAU in SCHWABEN, dem Guthe "HOCHHAUSEN". (KRAICHSAU er et område, der ligger syd for Heidelberg, mod øst grænsende ind til Neckarfloden). Og udtrykket: dem Guthe Hochhausen lader sig vel naturligt tyde således, at KRÜGER på en eller anden måde har haft tilknytning til dette gods, der tilhørte det tyske rigsridderskab Schwaben. Sammen med ægteparret KRÜGER fulgte ifølge samme fortegnelse svogeren JOHAN DIEDERICH STAUDT, 27 år gammel (og vistnok leder af den pågældende gruppe). Han angives at være fra samme canton som KRÜGERS, men fra Stifts- und Reichsstedt WIMPFEN am BERG. Det bemærkes, at hans kone og et barn er blevet tilbage "formedelst førstes skrøbelighed", men at "de kommer efter". En anden kilde vil vide, at hans hustru forlod ham i Tyskland (på rejsen?). Samme JOHAN DIEDERICH STAUDT benævnes skomager og får vedtegningen: "synes en slet bondekarl". Han blev bosat i kolonien Frederiksdal nr.9, og i den forbindelse hedder det om ham: "Enlig – ikke af de bedste". Karakteristikken var nok ikke helt ved siden af. I 1762 kommer han på de Hoffmans kassationsliste. I september samme år får han et barn uden for ægteskabet med Maria Barbara Hasenfuss, og endelig 1763 kommer han på listen over "udygtigt befundne" og må udrejse af landet. Han var broder til MARIA CHRISTINA KRÜGER, som også blev gudmoder for hans barn med Maria Barbara Hasenfuss. Barnet blev for øvrigt opkaldt efter hende og kom til at hedde Maria Christine.

Men tilbage til ægteparret KRÜGER. De fik vist oprindeligt anvist deres bopæl i Frederiksdal, men flyttede så efter få års forløb til Berthelshøj (Midler Frederiksdal). Om egnen, de kom til at bo i, skriver H. P. Hansen i sin bog: "Skovlovninger" s.95: "Når skovlovningerne (d.v.s. folk, der havde hjemme i de skovrige egne omkring Silkeborg) kørte ind over Graahede på vej til Skive med deres trævarer, holdt de hvil (bedede) ved Bír erhøw (Bedehøj) 4 km nordvest for Kragelund by, hvorfra man mod vest havde vid udsigt over øde hede- og mosestrækninger: Grathe el. Graahede, Graamose og Kompedal. "Herude, rundt omkring Graamose, har Fr. V ladet en del gårde eller små byer opbygge og med nye colonister besætte, af hvilke hører til Kragelund sogn: Middel Frederiksdal 2 gårde, Middel Frederiksmose 2 gårde, Neder Frederiksdal 1 gård, Christianshøj 3 gårde, Neder Julianehede 4 gårde – i alt 17 gårde og 1 hus, hvoraf hver her foruden agerjord sin del i mosen"(Danske Atlas Tom IV 1768). Ved kgl. Reskript af 22.8.1766 blev disse kolonister i kirkelig henseende lagt under Kragelund-Funder, hvorimod skoleholderen derude ved kgl. Reskript af 31.5.1794 blev tillagt løn af den kgl. Kasse. Skolen var en omgangsskole med afvekslende undervisning i Kragelund og Torning sogne og uden eget skolehus; først i 1823 blev der for kgl. Regning bygget skole ved Christianshøj eller Bedehøj, som bønderne kaldte stedet".

Af arkivalierne i Viborg Landsarkiv får man det indtryk, at J. F. KRÜGER, til forskel fra f.eks. svogeren J. D. Staudt, var en af de kolonister, der viste sig i stand til at magte den vanskelige opgave, som den nye tilværelse i disse golde jyske egne stillede dem overfor. I en fortegnelse af 2.4.1761 over kolonister "med oplysning om, hvor mange agre de har opbrudt

og om udsæden i deres jord" hedder det om ham, at han har opbrudt 3 agre, og han betegnes som en skikkelig (dygtig) ung landmand. I en anden fortegnelse "på de colonister, hvorom haves nogenledes gode håb", er han en af dem, der regnes til denne kategori.

Fra 14.9 1764 foreligger en "specifikation over den besætning af kreaturer, som kolonisterne nu virkelig har, hvor mange der er døde og bortsolgte". Og her kan man læse, at Friederich Krüger på det tidspunkt har 4 stude, 1 ko, 7 får og 4 lam, og at han har mistet 1 får og 1 lam. Atter i en fortegnelse ved udgangen af året 1772 nævnes han og karakteriseres som: Luthersk. Meget god bonde. Og under 1774 noteres det, "at Fr. Krieger har fæstebrev af 31.12.1764, og at han endnu har 10 års frihed (for afgifter) til årets udgang 1784.

Da Hans Christian Moldrup i dette år (1784) tiltrådte som koloniforvalter på Alheden, blev der optaget en synsforretning, der skulle kaste lys over kolonisternes økonomiske forhold. Vurderingen rettedes eftersædvanlig skik mod brøstfældighed på bygningerne med angivelse af, hvad det ville koste at udbedre skaderne og mod besætningens værdi i penge. For Fr. Krüger i Mellem Frederiksdal (Berthelshøj) falder synsforretningen således ud.

1. Brøstfældighed: 3 Rdlr..
2. Besætningens værdi: 92 Rdlr.

En vurdering, der vidner om, at Krüger i de forløbne år har klaret sig godt. Samme koloniforvalter Molrup foreslog da også i en indberetning 1786 §16 "Om ikke Friderich Krüger af Midler Frederiksdahl for hands vindskibelighed i alle dele, hvad hans gårds opkomst anbelanger, men især i henseende til hans hauges opelskning af frugtræer, stengjærder m.m., som til hands berømmelse i synsforretningen er anmærket, kunne tilflyde en liden douceur til opmuntring for ham selv, som for andre, det indstilles allerunderdanigst til Hands Majestæts allernådigste villie og velbehag" (meddelt mig af Jørgen Nielsen, sammen med Stine Bitsch-Larsen forfattere til bogen; De sydtyske Kolonisters Bosættelse på den jyske Hede. 1984). Til gunst for J. F. KRÜGER taler også folketællingslisten for Kragelund sogn 1787. Folketællingslister er i almindelighed nøgtørn læsning. Men i randen af denne folketællingsliste er der ud for J. F. KRÜGERS og hustrus navne undtagelsesvis – formodentlig af den, der har foretaget folketællingen (vist i reglen præsten) – føjet en bemærkning, der går ud på følgende: "Johan Friderich Krüger, bonde og tysk colonist af de allerførste; disse (Krüger og hans kone), trællende selv, uden tjenestefolk, har en god agerdyrkning og en smuk samt vidtløftig (stor) og nyttig have med frugtræer", en bemærkning, der vel må siges at give udtryk for beundring for den af disse to ydede indsats.

Endelig skal nævnes, en i sommeren 1788 af landinspektørerne Selmer og Cynde foretagen undersøgelse af taksation til hartkorn førte til følgende resultat med hensyn til ejendommen i Mellem Frederiksdal (Berthelshøj): 1 gård, 126 tdr. land. Heraf hede 34 tdr., land – eng – mose: 62 tdr. land. Opdyrket 30 tdr. land. – hartkorn 0.5.1.1.

Udover ovenstående er der imidlertid også andet at hente frem fra kilderne, hvad Fr. Krüger angår. Vald. Andersen fortæller i "Den jyske Hedekolonisation" på grundlag af arkivundersøgelser, at Frederik Krüger og Johan Pfeiffer i Frederiksdal i juli 1762 havde tændt ild i heden, der blev afbrændt i en mils længde, hvorved Vallerbæk Hede i Krarup sogn også blev antændt og afsvedet. Alle folk i Frederiksdal måtte den ganske nat arbejde på at slukke ilden. Da de to kolonister hermed havde trodsset forbuddet mod at tænde ild i lyngen, blev de som straf

sat i Fredericia Fæstning i "skubkarren" i 3 uger.

Også en anden sag synes Fr. Krüger (ifølge Vald. Andersen) at have været indblandet i: "I sommeren 1762 meldte amtsforvalter Møller i Kolding ved ekspresbud til kommissæerne, at 4 kolonister: Rau, Smith, Zimmermann og Krieger havde været i Kolding. Da han ville vide, hvorfor de uden pas og tilladelse var rejst fra Alheden, svarede, at de ville til Holsten for at overbringe en klage til kongen (Fr. V), som da opholdt sig der; men de flygtede". – Hvortil kommissæerne svarede: "Vi kommissærer beder underdanigst "at når de ankommer, de da straks må pågribes og på vand og brød eller i skubkarren i 14 dage hensættes andre til eksempel". Senere holdtes forhør angående klagerne. Frederiksdals kolonister var ikke fornøjede med deres ejendomme. Jorden var for dårlig, de ville hellere have boet ved landevejen. Måske var sagen medvirkende til, at Krüger fik sin ejendom flyttet. Han kom i hvert fald, synes det, til at bo et andet sted (Berthelshøj). Johan Georg Bräuner var første underskriver på klagen. Rau havde ført pennen, men havde ikke selv skrevet under. Diefenthaler havde været rundt hos kolonisterne for at sende penge til rejseudgifterne for de 4, der skulle overbringe klagen. 4 kolonister havde ikke villet underskrive, og de var ved Raus og hans følgesvends tilbagekomst blevet truet med, at de skulle jages fra byen".

Sluttelig skal endnu er dokument fremdrages. Det lå i landsarkivets pakke med fortegnelser over kolonister og drejede sig om en liste over "de familier, der slet ikke kommer til prædiken og heller ikke lader deres børn gå i den kristne skole". Den var tilsyneladende udateret, men lå blandt papirer fra 1762-64 og var underskrevet: Gabel. (Andet sted fra vides, at Johs. Gabel var en ubemidlet teologisk student fra Bayern, der havde ledsaget en gruppe kolonister til Danmark). Som nr. 6 på denne liste er Krieger opført og får denne salut: "den Hochmut selbst zu Rebellion geneigt" (hovmoden selv – tilbøjelig til rebellion). Hvad der sigtes til med denne karakteristik, får man intet nærmere at vide om. Men at den direkte skulle referere til kirkegang og børnenes skolegang synes ikke umiddelbart indlysende. Snarere kunne man være tilbøjelig til at sætte den i forbindelse med den ovenfor omtalte indblanding i en protestaktion. Hvis listen stammer fra 1762-64, var der på det tidspunkt næppe noget at bebrejde Krüger med hensyn til børnenes skolegang, eftersom de da endnu ikke var i en alder, da de i det hele taget kunne sendes til skole. Og hvad kirkegangen angår, er det vel nok muligt, at han slet ikke "er kommet til prædiken". Men man må erindre sig, at forholdene i den henseende kunne være vanskelige for de tyske kolonister. For ganske vist var det blevet ordnet således, at kolonisterne kunne blive betjent af præsten i Torning, Hr. Morten Windfeld, der kunne tale og prædike tysk. Men Torning kirke lå vel mindst 10 kilometer fra Kragelund. Hvortil kom "at der blandt kolonisterne var utilfredshed med denne ordning, en utilfredshed, som muligvis også Krüger kan have givet udtryk for. Vald. Andersen meddeler, at beboerne i Grønhøj, der næsten alle var lutherske, klagede over, at de ikke kunne komme til alters. Windfeld havde ganske vist lagt det således tilrette, at han med 8 dages varsel lod kolonisterne vide, når de kunne komme til Torning og blive betjent, men de forlangte, at han skulle komme til dem. Hurtigt blev der dog truffet en særlig foranstaltning med henblik på betjeningen af de lutherske kolonister. 4.7.1760 blev cand.theol. Niels Cortsen Bisted, præstesøn fra Levring, antaget til at prædike og foretage barnedåb for dem. Tjenesten var ulønnet – dog med håb om "employ" efter to års tjeneste. Desuden blev der givet tilladelse til, at gudstjenesterne måtte afholdes i kolonisternes stuer. I

1765 blev kirken i Grønhøj bygget, og også Frederiks fik sin kirke – med tysk prædiken i ca. 100 år.

Om Niels Cortsen Bisteds virke vidner nogle få sider i Torning kirkebog, der er forbeholdt indførelsen af bl.a. de dåbshandlinger, han kom til at foretage. Og blandt de døbte, der her er indført, findes også Fr. Krügers og Maria Christines datter: CATHRINE ELISABETH, som angives at være døbt i Torning kirke 9.4.1761. Hvornår hun er født angives ikke, men hun var uden tvivl deres førstefødte. Senere kom en søn ERIK LUDVIG til, men hans dåb er ikke fundet.

”BERTHELHØJ” EFTER JOHAN FRIDERICH KRÜGERS DØD

J. Fr. Krüger, som kom til landet i 1760, blev ifølge Kragelund kirkebog begravet 21.5 1790, 71 år gammel. Hans fødselsår skulle efter dette have været 1719, hvilket ikke stemmer med opgivelsen af hans alder ved indvandringen til Danmark (33 år i 1760). En tredje kilde angiver som hans fødselsår 1725. Så i hvilket år, han virkelig er født er ikke godt at vide. Hustruen Maria Christines død er ikke fundet. Folketællingslisten 1787 nævner hende; den næste fra 1801 gør det tilsyneladende ikke, så dødsfaldet har antagelig fundet sted engang i de mellemliggende år, men mærkeligt nok synes det ikke at være noteret i Kragelund kirkebog. 1801 er ERIK LUDVIG KRÜGER, Fr. Krügers søn, husbond på Berthelshøj. Han er da 38 år og gift med den 36-årige KAREN GREGERSDATTER, og de har 3 piger, hvoraf den ældste: ANNE JOHANNE er 9 år gammel. De to øvrige: CHARLOTTE AMALIE og ANDRIETTE ER HHV. 7 OG 3 år. Desuden er der en tjenestepige på 14 år i husstanden. Formodentlig har Karen Gregersdatter været af dansk herkomst, ligesom det med sikkerhed vides, at Cathrine Elisabeths mand, Jens Jensen, var det - et vidnesbyrd om, hvor hurtigt kolonistbørnene blev indgiftet i danske familier. Karen Gregersdatter døde 13.10.1806, 41 år gammel. Hun er altså født ca.1765.

Fra 1801 indtil den næste folketælling i 1834 går der så, hvad man plejer at regne for en menneskealder. Og i 1834 er det Erik Ludvig Krügers ældste datter ANNE JOHANNE KRIEGER, der, 42 år gammel er husmoder på Berthelshøj. Hun er gift med kolonifæster Christen Christensen, 70 år gammel, og der opregnes 3 børn i hjemmet, hvoraf det ældste er en 25 år gammel søn. Erik Ludvig Krüger lever endnu. Han er nu 72 år gammel og altså blot 2 år ældre end sin datters mand og nyder aftægt på gården.

6 år senere, i 1840, lever der 2 familier på kolonigården Midler Frederiksdal (hvad der nu måske hele tiden havde gjort, idet kolonigårdene, så vidt jeg ved, alle blev bygget med lejlighed til 2 familier. Anne Johanne f. Krüger er i 1840 blevet enke og har 3 af sine børn hos sig; desuden en tjenestedreng og den nu 78 år gamle fader: Erik Ludvig Krüger, der kaldes inderste og aftægtsmand. Så går der 5 år, og i 1845 er der atter sket forandringer på kolonigården. Den huser stadig 2 familier. Men nu er Erik Ludvig Krüger (83 år gammel) blevet kolonifæster og er opført øverst på listen over husstanden. Derefter følger hans barnebarn, Erik Ludvig Christensen, 30 år, enkemand og tjenestekarl. Så kommer som nr.3 i rækken dennes moder: Anne Johanne f. Krüger, 53 år og enke. Hun lever, hedder det, af strømpebinding. Og endelig slutter optællingen med hendes 2 ugifte sønner: Rasmus og Niels Michael, henholdsvis 17 og 13 år. En i sandhed ejendommeligt sammensat husstand – omfattende 2 enkemænd og en enke. Hvor længe familien efter 1845 siden har været knyttet til Berthelshøj er ikke undersøgt, men så meget kan

konstateres, at i 1845 havde den haft hjemme på gården i omkr. 80 år.

FORSLÆGTEN I TYSKLAND

Hochhausen (Internettet 2014)

Det måtte melde sig som en fristende opgave at søgeoplysning om JOHAN FRIDERICH KRÜGERS og MARIA CHRISTINAS herkomst i deres fædreland mod syd. Det stod fast, at i det mindste Joh. F. Krüger øjensynligt havde haft hjemme på et gods: Hochhausen i Kraichgau, Schwaben, og på kortet fandtes der et Hochhausen, beliggende på Neckarflodens vestlige bred – syd for Heidelberg. Men i hvilket sogn skulle eventuelle arkivalier vedrørende Hochhausen søges? Det var videre nærliggende at antage, at da Johan Diderich Staudt ved indvandringen var anført som svoger til Joh. Fr. Krüger, kunne være broder til MARIA CHRISTINA, der i så fald også måtte være født STAUDT og formodentlig være fra samme by som han. Et svarbrev fra "Landeskirchlicher Archiv" i Karlsruhe klarede for så vidt sagen, som det oplyste, at Hochhausen ved Neckar var en tidligere rigsridderlig besiddelse, og at kirkebøgerne dette sted vedrørende opbevarede ved det evangeliske præsteembede i Hassmersheim – og for så vidt som det, hvad Joh. Did. Staudts fødested angik, bragte den oplysning, at stedet han var kommet fra var "Freie und Reichsstadt Wimpfen (det nuværende Bad Wimpfen, ligeledes ved Neckarfloden). Jeg havde i første omgang ikke i arkivalierne i Viborg læst dette stednavn rigtigt.

På dette grundlag var det nu muligt at gå videre med forespørgsler til henholdsvis Hassmersheim

og Bad Wimpfen. Fra Hassmersheim meddelte man, at man ikke i kirkebøgerne der havde kunnet finde hverken Joh. Fr. Krügers fødsel eller hans vielse til Maria Christina og foreslog en henvendelse til det katolske præsteembede i Hassmersheim. Men da Krüger her i Danmark gentagne gange kaldes: luthersk, har jeg ikke forsøgt mig med sådan en henvendelse. Grunden til, at Joh. Fr. Krügers fødsel ikke findes i Hassmersheims evangeliske kirkebog kunne jo være, at han slet ikke er født der, men måske kun midlertidigt har været knyttet til Hochhausen – eller dette gods kan have haft besiddelser udenfor Hassmersheim sogn, og Krüger muligvis født der. Og med hensyn til hans vielse til Maria Christina kan den jo have fundet sted i hendes bopælsogn, som kan have været et andet end Hassmersheim – og behøver heller ikke at være foregået i hendes fødeby: Bad Wimpfen (herom senere).

(Siden er jeg stødt på navnet Krieger i Otto Paulsens store bog: "Chronik der Heide und Moorkolonisation im Herzogtum Schleswig, 1982". Blandt de til hertugdømmet Slesvig i 1761 indvandrede sydtyske kolonister nævnes nemlig i denne bog: Georg Krieger 26 år og Anne Maria 30 år + 2 børn. De kom fra Durlach, lidt øst for Karlsruhe. Han havde været beskæftiget med "bondearbejde"; de ejede intet. 8.8.1761 er han reservekolonist i Rendsborg, 20.5.1763 reservekolonist i Gottorp. Og sluttelig hedder det, at det vides ikke, hvor de kom hen. Kan denne Georg Krieger have været en slægtning til Joh. Fr. Krüger, der undertiden også kaldes Krieger? Sandsynligheden er nok ikke stor, da såvel Krieger som Krüger formodentlig har været gængse slægtsnavne i lighed med f.eks. Müller eller Schmidt. Men skulle videre efterforskning forsøges, var der dog en mulighed at efterprøve, ved en forespørgsel til præsteembedet i Durlach om eventuelle brødre til Georg Krieger. Durlach ligger ikke længere væk fra Hochhausen, end at en forbindelse mellem de 2 Kriegerere ikke var helt utænkelig. Og den enes udvandring kunne jo have inspireret den andens.

Men førte svaret fra Hassmersheim altså ikke til noget positivt resultat, gav til gengæld henvendelsen til Bad Wimpfen bonus. Her havde sognepræsten overdraget det til en Dr. Reinhold Bührle at undersøge kirkebøgerne. Og i et brev kunne denne derefter oplyse at MARIA CHRISTINA STAUDT var født i Hohenstedt, en bydel under Wimpfen med egen kirke. Hun var født 3.3.1736 og broderen JOHAN DIDERICH 6.3.1733 (Årstal, der svarer godt til deres respektive aldersangivelser ved indrejsen i Danmark). Deres fader var PETER STAUDT "Einwohner in Hohenstadt und Bürger allhier". Moderen hed MARIA ELISABET. PETER STAUDT var født 31.1.1705 som søn af JOHANN PETER STAUDT og hustru ANNA MARGARETA. På en biltur (med Hans som chauffør) blev der i august 1980 lejlighed til at besøge stederne ved Neckarfloden: det romantiske Bad Wimpfen med Hohenstadt og lidt nord derfor Hochhausen, hvor vi forgæves søgte efter spor af Fr. Krüger, men dog så hovedbygningen til det gamle gods, nu, efter hvad vi erfarede, indrettet til en slags pension. I Bad Wimpfen dristede vi os også til at aflægge en visit hos den tidligere nævnte Dr. Bührle – en mand oppe i halvfjerdserne, bestyrer af byarkivet samt nogle adelsarkiver og medforfatter til et historisk værk om Bad Wimpfen. I samtalens løb bekræftede han, hvad han allerede havde skrevet i sit brev, at der stadig levede mennesker i byen, som førte slægtsnavnet STAUDT, noget, som vi på en måde selv fik anskueliggjort ved et senere besøg på Hohenstadts kirkegård, da vi her fandt STAUDT-navnet på en 5-6 gravsten. Hohenstadt viste sig at være en mindre bebyggelse, hovedsagelig samlet om en lang gade og kirken, et par kilometer eller måske mere fra Bad Wimpfen og med kirkegården liggende ret frit udenfor den lille by. Vejen dertil går opad gennem et åbent terræn og stort set

ubebyggede marker.

Slægtsnavnet Staudt er repræsenteret på 5-6 gravsten på kirkegården i Hohenstadt (Foto: Tage W. Nielsen, 1981).

Dr. Bührlen mente, at STAUDTERNE i Hohenstadt havde været bønder og vinavlere. En gåde lykkedes det ikke at få løst. MARIA CHRISTINAS fader skulle jo have heddet PETER STAUDT. Men på folketællingslisten 1787 for Kragelund sogn kaldes hun Ludvigsdatter, og da hun får en søn, kommer han til at hedde Erik Ludvig.

Hvorfra kommer dette LUDVIG? I et brev havde jeg forelagt Dr. Bührlen spørgsmålet, men han kunne nu kun fastholde, at hendes fader virkelig var Peter Staudt, og at denne endnu levede, da hun udvandrede til Danmark. Men en gåde bliver det dog ved med at være. Hvordan kommer en datter, hvis fader hedder Peter, til at hedde Ludvigsdatter, og hvorfor gives Ludvig-navnet videre til hendes første søn? En mulig forklaring kunne det være, at hun som lille er blevet anbragt hos en slægtning, der bar fornavnet Ludvig og er blevet opdraget i hans hjem, og at det har medført, at hun kaldte sig Ludvigsdatter efter ham. Helt umulig er denne hypotese vist ikke. Det undrede nemlig Dr. Bührlen, at medens han i byarkivet "100 gange" var stødt på broderen Joh. Did. Staudts navn, og tydeligt nok ikke for det gode, havde han ikke en eneste gang fundet Marie Christine, og især overraskede det ham, at hendes emigration ikke var blevet registreret i byarkivet. Men det kunne jo netop skyldes, at hun som lille er blevet anbragt hos en familie, der boede udenfor rigs- og fristaden Wimpfens område og jurisdiktion, og dette kunne endelig også være forklaringen på, at hendes vielse til Joh. Fr. Krüger ikke har fundet sted i Wimpfen og derfor heller ikke er blevet noteret i Wimpfens kirkebøger. Broderen betegnede Dr. Bührlen på grundlag af byarkivets oplysninger som en "Taugenichts" (døgenigt), der grundet på forskellige

forhold (barn el. børn udenfor ægteskab bl.a.), til sidst var rømmet til Pfalz. Faderen ville ikke mere vide noget af ham at sige. Og dette falder jo helt godt i tråd med, hvad der vides om ham fra hans tid i Danmark.

Om kirkebøgerne i Wimpfen fortalte Bührlen, at de gik tilbage til midten af 1500-tallet, så der ville sandsynligvis ud over det af ham meddelte være adskilligt mere af interesse at finde i dem, dersom der kunne gives adgang til dem.

Apropos slægtsnavnet STAUDT. Det lyder jo umiddelbart nok så fremmedartet. Siden er jeg dog blevet opmærksom på navneformer, som i det mindste ligner det. Der levede for længe siden i Vinding sogn på Holstebroegnen en præstekone, som var født STUUDT. Og Ludvig Holberg havde slægtninge, som skrev deres efternavn STOUD. Kan navnet måske have forbindelse ordet Stud, der har noget med hesteopdræt at gøre?

PEDER NIELSEN VOETMANN'S moder ANE MARIE PEDERSDATTER og hendes slægt.

PEDER NIELSEN VOETMANN'S moder = NIELS VOETMANN JENSENS hustru hed ANE MARIE PEDERSDATTER. Hun skal ifølge pastor Sparre-Petersen, Torrild, være født 13.1.1795 i Rye sogn, hvor hendes fader PEDER FREDERIKSEN var gårdmand. Han, der skal være født i Rye i 1743 og døde 24.9.1821, blev i 1775 gift med Sidsel Christoffersdatter, født 1754 og døde i Gaardsted, Tem sogn 25.11.1843.

Folketællingen 1787 for Rye sogn har familien således: PEDER FRIDRICHSEN 41 år, bonde og gårdbeboer, SIDSEL CHRISTOFFERSDATTER 30 år, CHRISTOFFER 2 år, FRIDRICH 1 år, DORTHE 8 år, 3 tjenestefolk. Deriblandt: RASMUS FRIDRICHSEN 51 år (øjensynligt husbondens broder). ANE MARIE PEDERSDATTER (Niels Voetmann Jensens hustru) skal have været yngste barn i en søskendeflok på 8.

Af disse 8 søskende kan nævnes ANE PEDERSDATTER, født ca.1789 og gift med PEDER TOMMESEN, jordbruger i Gaardsted, Tem sogn. Hos dem boede ovennævnte SIDSEL CHRISTOFFERSDATTER i sine sidste år. Folketællingslisten 1834 for Tem fortæller, at hun da nyder aftægt hos denne datter og hendes mand og er 81 år gammel. Hun opnåede vistnok den høje alder af omkring 90 år.

En anden af hendes og Peder Frederiksen's døtre var DORTHE PEDERSDATTER, der 17.12.1812 blev gift med DAVID JENSEN i "Skovridergården" i Tem. (Disse to havde en søn PEDER DAVIDSEN "Skovridergården", hvis datter JOHANNE CECILIE blev gift med sognepræsten i Tem (og senere i Gamtofte på Fyn) THORVALD RASMUS PETERSEN, vistnok fader til pastor Sparre-Petersen, Torrild. Det var pastor Thorvald Rasmus Petersen, der i 1899 konfirmerede far. Og far huskede endnu, at han plejede at indlede sin prædiken med bønne: Kom sandheds ånd/og videregiv/at Jesus Kristus er vort liv etc. I "Skovridergården" besøgte jeg i en langt senere tid fætter Johannes og hans kone Randi, der er af den gamle Davidsen-familie. Siden er vist gården blevet solgt til en datter af fætter Kristian (Johannes's broder) og hendes mand. Endelig boede der i Salten, Tem sogn, en FREDERIK PEDERSEN, født ca. 1788, som må have været en broder til de forannævnte 3 søstre. Ved et af dennes børns dåb er som fadder indskrevet en CHRISTOFFER PEDERSEN fra Rye, der må have hørt til samme søskendeflok, opkaldt efter sin morfar. Der kendes med andre ord i hvert fald 5 af PEDER FREDERIKSENS og SIDSEL

CHRISTOFFERSDATTERS BØRN: Christoffer, Frederik, Ane, Dorthe og Ane Marie (gift med Niels Voetmann Jensen). Da Ane Marie døde giftede Niels Voetmann Jensen sig igen med Christiane Rasmussen. I 1880 lever han som aftægtsmand i Virklund og er 84 år gammel. Kirkebogen for Rye sogn begynder først så sent som i 1762 og byder derfor ikke på mange muligheder for at opspore PEDER FREDERIKSENS og SIDSEL CHRISTOFFERDATTERS forslægt. Dog skal her gøres opmærksom på noget, som for SIDSEL CHRISTOFFERDATTERS vedkommende måske kunne danne udgangspunkt for videre undersøgelser. Det drejer sig om en detalje i Niels Ravns bog: Gamle Slægter i Rye sogn (genoptrykt 1980 el. 81). Niels Ravn omtaler i denne bog en gård i Emborg i Rye sogn, der i 1755 som fæster får en CHRISTOFFER THOMSEN. Og da nu SIDSEL CHRISTOFFERSDATTER skal være født ca. 1754, melder den tanke sig, om hun muligvis kunne være datter af denne CHRISTOFFER THOMSEN. Naturligvis kan der blot være tale om en mulighed, eftersom hun jo også kan være datter af en anden Christoffer. Dog kan den vel heller ikke helt lades ude af betragtning, selv om det nok vil være vanskeligt at få den efterprøvet. Men forudsat, at SIDSEL nu virkelig var datter af den pågældende fæstegårdmand CHRISTOFFER THOMSEN i Emborg, så ville dette åbne videre perspektiv. CHRISTOFFER THOMSEN var nemlig stedsøn af forgængerens på gården CHRISTEN IVERSEN, der havde giftet sig med sin forgængers enke og overtaget fæstet i 1731. CHRISTEN IVERSENS forgænger hed THOMAS CHRISTENSEN og havde overtaget fæstet af gården 1701.

Det ville give denne slægtsfølge på Emborg fæstegården:

1701:

Fæster THOMAS CHRISTENSEN

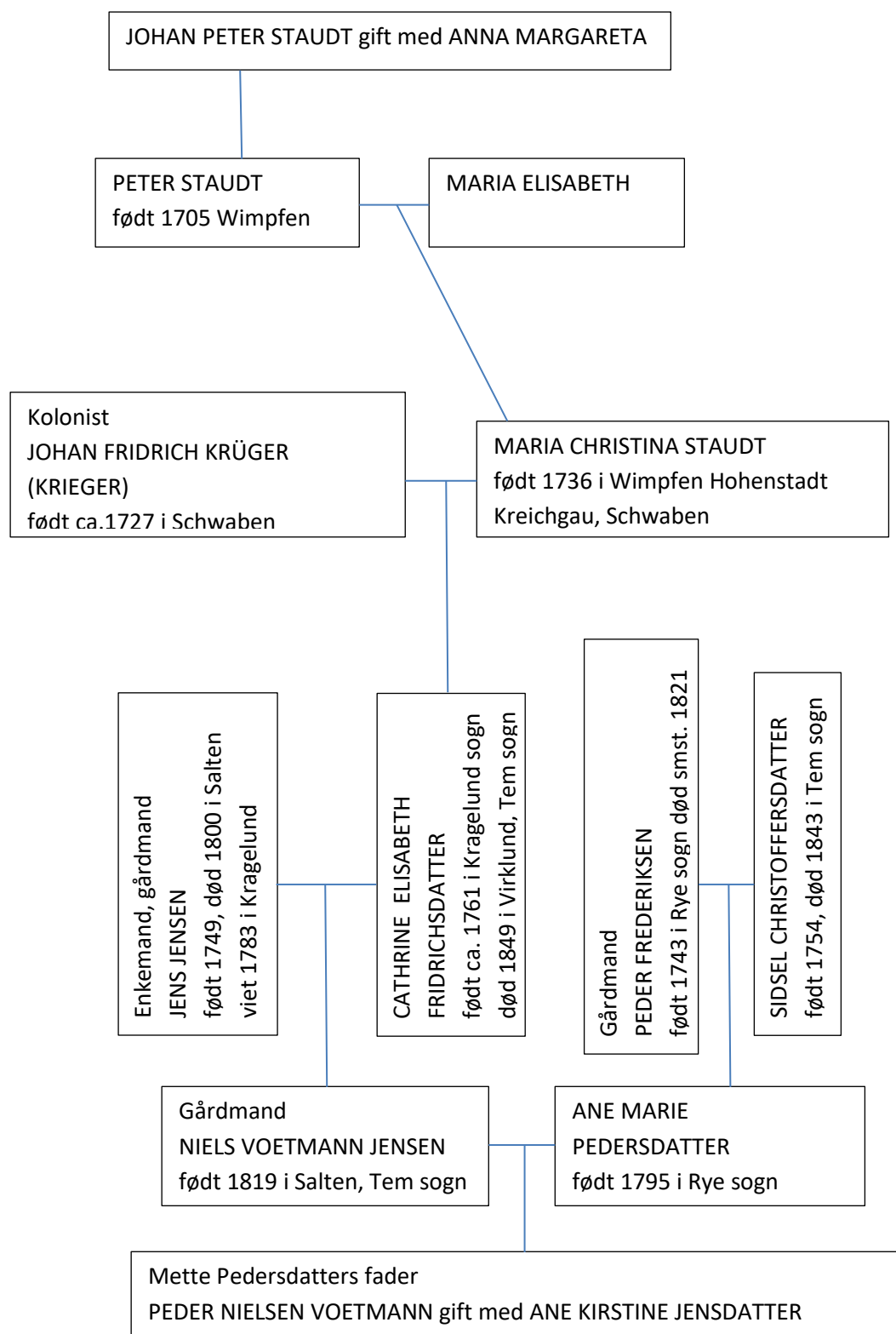
1731:

Fæster CHRISTEN IVERSEN, gift med THOMAS CHRISTENSEN enke og gennem ægteskabet med hende stedfader til THOMAS CHRISTENSENS søn

1755:

Fæster CHRISTOFFER THOMSEN, der i 1755 efterfølger stedfaderen som fæster og (evt.) får datteren SIDSEL CHRISTOFFERSDATTER

Og da det nu videre vides, at fæsteren i 1688 hed CHRISTIAN ANDERSEN, og at THOMAS CHRISTENSEN (fæster i 1701) var dennes søn, ville slægtslinien altså kunne føres tilbage til 1600-tallet.

ANE KIRSTINE JENSDATTERS HERKOMST

ANE KIRSTINE JENSDATTER, gift 7.6.1848 med PEDER NIELSEN VOETMANN og METTE PEDERSDATTERS moder, blev født 30.7.1823 i Tømmerby i den sydligste del af Tem sogn, og hun døde 30.11.1897. Som en af fadderne ved hendes dåb nævnes Niels Voetmann, Tømmerby, der vel må være identisk med Niels Voetmann Jensen, som ellers findes bosat i Virklund. Han blev altså, da hun i 7.6.1848 blev gift med Peder Nielsen Voetmann, hendes svigerfader. Hendes fødested var Tømmerby i den sydlige del af Tem sogn. Og af vores aner er hun muligvis den eneste, hvis forslægt, så langt det nu er muligt at følge den tilbage i tiden, udelukkende synes at have haft hjemme i Tem sogn.

Hendes forældre var gårdmand eller vel rettere gårdfæster JENS NIELSEN (f. ca. 1777) og hustru ANE NIELSDATTER (f. ca. 1782) i Tømmerby. Folketællingslisten for Tømmerby 1834 har familien således:

JENS NIELSEN, 57 år

ANE NIELSDATTER, 52 år

LARS, 16 år

KAREN MARIE, 14 år

ANE KIRSTINE, 11 år

NIELSINE, 7 år

Ifølge Tem kirkebog blev forældrene gift i 1803. Det hedder herom: "16.4.1803 forlangte ungarl JENS NIELSEN og pigen ANE NIELSDATTER af Tømmerby at indgå ægteskab" Og som forlovere for dem anføres Jakob Jørgensen af Salten og Niels Lausen af Tømmerby. Den sidste må antages at være JENS NIELSENS fader. I alt fald boede der på den tid i Tømmerby en NIELS LAUSEN (LAURIDSEN), der havde en søn: JENS. Husstanden er ved folketællingen 1787 opført således:

NIELS LAURIDSEN, husbond, 46 år. Bonde og gårdbeboer

ANE THOMASDATTER, madmoder, 42 år

JENS 12 år

ANDERS 8 år

SØREN 5 år

ANE 14 år

(Desuden kendes fra kirkebogen en søn THOMAS, født 1770).

Efter denne tælling skulle Jens Nielsen være født ca. 1775. Og da kirkebogen har en søn af Niels Lausen, Tømmerby, som 31.3.1776 bliver døbt Jens, må det anses for givet, at ANE KIRSTINE JENSDATTERS fader JENS NIELSEN i Tømmerby var søn af NIELS LAUSEN (LAURIDSEN) og hans hustru ANE THOMASDATTER, Tømmerby.

Og hvad nu først NIELS LAUSEN angår, skulle han ved folketællingen 1787 som anført have været 46 år (f. ca. 1741). Også den næste folketælling (1801) har ham. Her kaldes han NIELS LARSEN (endnu en variation af efternavnet), og han angives nu at være inderste og træskomand i Tømmerby. Hans alder sættes til 61 år (f. 1740). Hertil kan føjes 2 kirkebogsnotater. Det ene går ud på: "at 29.1.1809 blev NIELS LAUSEN GJESSØ af Tømmerby begravet (fødselsår ca. 1741). Og det andet, der vedrører hans trolovelse med ANE THOMASDATTER, lyder: "8.3.1766 trolovet

NIELS LAURIDSEN GJEDSØ og ANNE THOMASDATTER af Tømmerby. Forlovere: Niels Pedersen af Tømmerby og Jørgen Nicolaj Hansen af Engetved”.

Af de to kirkebogsnotater kan man uddrage, at NIELS LAUSEN, må have været fra Gjessø (der ligger i den nordlige del af Tem sogn). Og der kan ikke være tvivl om, at han er identisk med den NIELS, som LAURIDS GLØD af Giedsø får døbt 16.10.1740. Årstallet stemmer jo også godt overens med de andre aldersangivelser, der kendes vedrørende NIELS LAUSEN. Nævnte LAURIDS GLØD var fra Tem og blev 12.11.1739 trolovet med ANE NIELSDATTER af Gjessø (Niels Lausens moder). Forlovere var Anders Jensen og Rasmus Jensen, begge af Tem.

LAURIDS GLØD døde forholdsvis tidligt, idet han må være den samme som den LAURIDS ANDERSEN af Giedsø, der blev begravet i 1747, 38 år gammel. (Hans enke ANE NIELSDATTER, hvis forældre ikke er fundet, giftede sig derefter igen med Michel Rasmussen og døde 1768, 52 år gammel (f. ca. 1716).

At kirkebogen i forbindelsen med begravelsen kalder LAURIDS GLØD for LAURIDS ANDERSEN skal man ikke lade sig forvirre af, idet ”GLØD” øjensynligt har været en art tilnavn, der fulgte den slægt, han på sin faders side tilhørte. Navnet dukker jævnligt op i Tem kirkebog. Hans fader må nemlig have været ANDERS GLØD i Tem, om hvem det i kirkebogen hedder: ”10.4.1708 hafde ANDERS GLØD af Tem et drengbarn til dåben ” kaldet LAURIDS (Jfr. at Laurids Glød i Gjessø, da han døde i 1747 var 39 år gammel). Efter faderen kom han altså til at hedde LAURIDS ANDERSEN, men arvede desuden fra ham kendenavnet: GLØD.

Han var ANDERS GLØDS første barn med hustruen ANNE KNUDSDATTER af Tømmerby, som ANDERS GLØD var blevet trolovet med 5. sønd.eft.Trin. ANNE KNUDSDATTER døde 1735, 53 år gammel (f. 1682); ANDERS GLØD i juli 1746. Hans fulde navn var ANDERS LAURIDSEN GLØD, og hans far må altså have heddet LAURIDS, men er ikke fundet i Tem kirkebog, hvis første indførsel er fra 1686.

Hans hustru ANNE KNUDSDATTER af Tømmerby må efter alt at dømme have været datter af den KNUD JENSEN i Tømmerby, der døde 1698, 56 år gammel (f. ca.1642).

Og nu lidt om ANE THOMASDATTER i Tømmerby, NIELS LAUSEN (GJESSØS) hustru. Hun stammede ifølge Tem kirkebogs notat fra Tømmerby og må være datter af den THOMAS JENSEN af Tømmerby, der 17.4.1735 blev trolovet med ANNE ERICHSDATTER af Linde eller Lind (Lindegårdene), en lokalitet i nærheden af Tømmerby

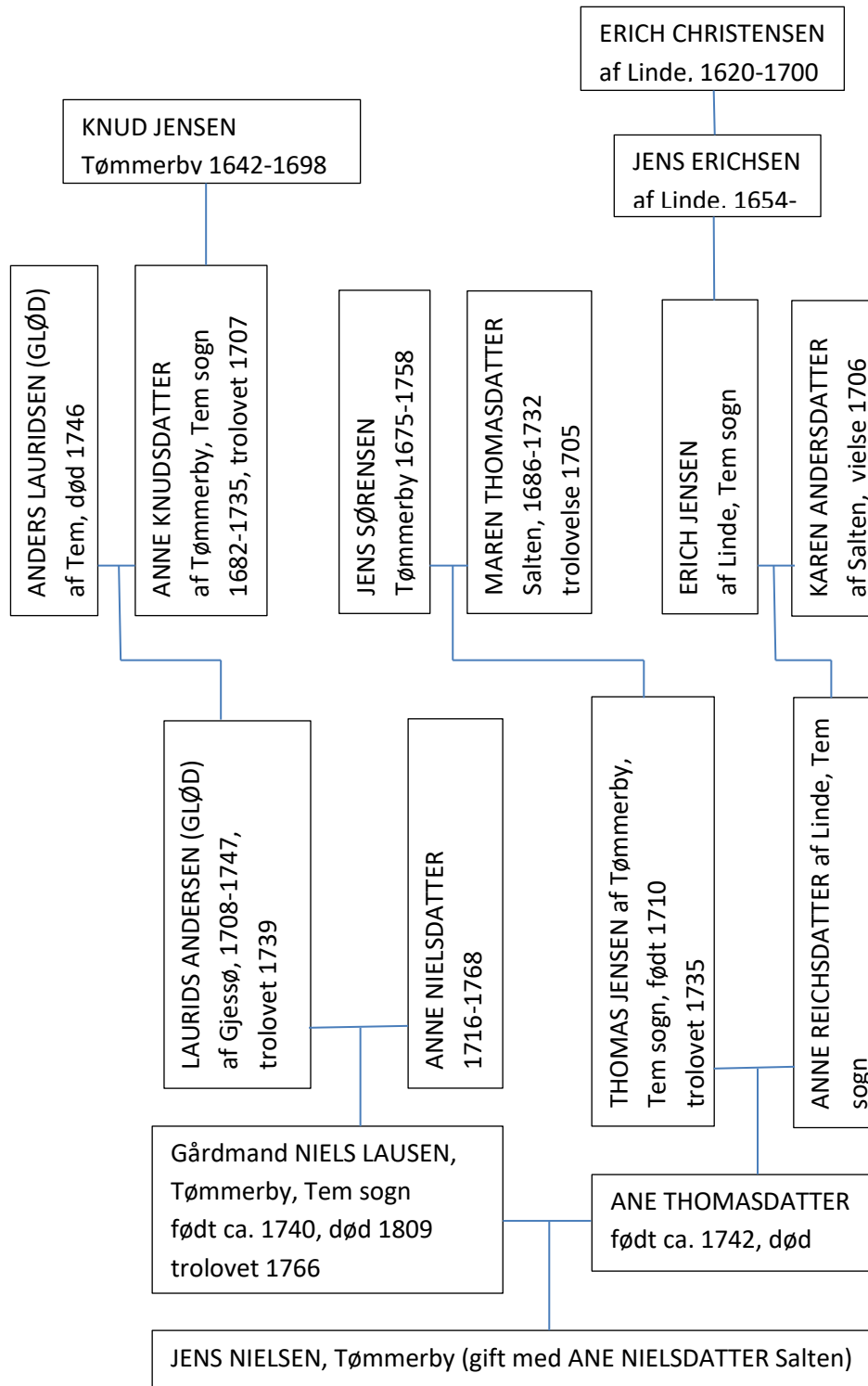
3 af dette ægteskabs børn er fundet, deriblandt ANE, der blev døbt 24.4.1742 (båret af Mette Erichsdatter af Linde (en moster)). Fødselsåret 1742 passer ganske vist ikke synderlig godt til den alder, folketællingslisterne 1787 og 1801 opgiver for ANE THOMASDATTER. Men folketællingernes aldersangivelser er ikke altid særlig troværdige. Og afgørende må derfor være kirkebogens oplysning om ”at 7.6.1813 NIELS LAUSENS enke, ANE THOMASDATTER, Revlebie (står der, og dermed sigtes måske til hendes opholdssted efter mandens død), begravet, 72 år gammel. Dersom man må tyde dette således, at hun gik i sit 73. år kan det nok stamme med dåbsdatoen 24.4.1742. Og da kirkebogen desuden bl.a. de døbte i tidsrummet 1741-45 tilsyneladende ikke har nogen anden Ane Thomasdatter må det anses for sikkert, at hun var datter af THOMAS JENSEN og ANNE ERICHSDATTER i Tømmerby. Og hendes fader THOMAS JENSEN har da åbenbart været søn af JENS SØRENSEN, Tømmerby. Som børn af ham nævner Tem kirkebog i alt fald en THOMAS, født 1709 og en THOMAS født. 1710 (den første Thomas må være død som spæd). Siden følger en række andre børn efter, hvad der til dels hænger sammen

med, at JENS SØRENSEN var gift to gange og altså fik to kuld børn. Med sin første hustru blev han gift i 1706. Hun hed MAREN THOMASDATTER og var fra Salten, og det var hende, der blev moder til den lige nævnte THOMAS JENSEN. Hun døde 1732, 46 år gammel og skulle altså være født ca. 1686. Efter hendes død giftede JENS SØRENSEN sig i 1733 anden gang med Maren Christensdatter af Sebstrup (også i Tem sogn). Selv døde han i 1758, 83 år gammel (fødselsår ca. 1675). Men Tem kirkebog rækker ikke så langt tilbage, at det er muligt at få sikkert svar på, hvem han var søn af.

Dog tilbage til THOMAS JENSEN, der i 1733 blev gift med ANNE ERICHSDATTER af Lind. Når det er nærliggende at anse ham for at være identisk med JENS SØRENSENS søn THOMAS (født 1710), skyldes det ikke kun, at det ville passe meget godt, at han var ca. 25 år, da han indgik ægteskabet med ANNE ERICHSDATTER, men også den omstændighed, at den første datter i ægteskabet får navnet MAREN (hvad også THOMAS JENSENS moder hed, og at denne førstefødte datter bæres til dåben af JENS SØRENSENS anden hustru: Maren Christensdatter, samt at han også selv figurerer blandt fadderne).

THOMAS JENSENS hustru ANNE ERICHSDATTER var som allerede nævnt fra Lind og synes at have været datter af den der boende ERICH JENSEN. I kirkebogen nævnes ANNE ERICHSDATTER blandt de i 1765 døde (47 år gammel). Dette giver jo som fødselsår ca. 1718, men i virkeligheden synes hun at være født 1716. Ifølge kirkebogen får i det mindste ERICH JENSEN af Lind i dette år et barn døbt: ANE. ERICH JENSEN af Linde blev i 1706 på Mariae bebudelsesdag viet til KAREN ANDERSDATTER af Salten. Og at hun var ANNE ERICHSDATTERS moder kan man finde en slags bekræftelse på i den kendsgerning, at THOMAS JENSEN og ANNE ERICHSDATTER giver deres næstældste datter netop navnet KAREN.

Men var ERICH JENSEN i Linde og KAREN ANDERSDATTER ANNE ERICHSDATTERS forældre, kan man takket være Tem kirkebog, hvad ERICH JENSEN angår, komme endnu et stykke længere tilbage i tiden og slægten, idet ERICH JENSENS fader må have været den JENS ERICHSEN af Linde, der levede fra 1654-1691 og antagelig igen var søn af ERICH CHRISRENSSEN af Lind, der døde i 1700, 80 år gammel og altså skulle være født ca. 1620.

ANE NIELSDATTERS FORSLÆGT

Efter dette forsøg på at redegøre for JENS NIELSENS (ANE KIRSTINE JENSDATTERS faders) forslægt skal nu i det følgende et lignende forsøg gøres vedrørende JENS NIELSENS hustru ANE NIELSDATTERS forslægt.

Hendes fader hed ligesom sin mands: NIELS LAUSEN (født ca. 1739), men var hjemmehørende i Salten og gift med MAREN SØRENSDATTER (født. ca. 1741). Ved folketællingen 1801 havde denne familie følgende sammensætning:

NIELS LAUSEN, husbond 62 år

MAREN SØRENSDATTER, kone 60 år

ANE 19 år

SØREN 14 år

Hertil svarer, at ved den følgende folketælling 1834 er JENS NIELSENS hustru i Tømmerby opført som 52 år gammel. De to ANE' r, folketællingerne 1801 og 1834 (i begge tilfælde en NIELSDATTER har efter dette altså samme fødselsår: ca. 1782). Og når dertil lægges, at ifølge Tem kirkebog, døbes der 26.1.1783 NIELS LAUSEN i Salten en datter ANNE eller ANE, må det anses for utvivlsomt, at ANE NIELSDATTER (gift med JENS NIELSEN i Tømmerby) virkelig var datter af NIELS LAUSEN og MAREN SØRENSDATTER i Salten. ANE NIELSDATTERS fader: NIELS LAUSEN i Salten skulle, om man kan tro folketællingslisten 1801, som er citeret ovenfor, være født ca. 1739 og hans hustru MAREN SØRENSDATTER ca. 1741.

Men nu noget om NIELS LAUSEN, Salten og hans forslægt og dernæst i et følgende afsnit om MAREN SØRENSDATTER og hendes ditto.

NIELS LAUSEN, Salten's forældre må have været LAURIDS IVERSEN og ANE JENSDATTER i Tem, om hvem det vides, at de blev trolovet 13.11.1737. Af notatet herom i kirkebogen fremgår det, at LAURIDS IVERSEN stammede fra Vorret (Vorred, Vored), en landsby, der ligger i samme område af Tem sogn som Tømmerby og Salten. ANE JENSDATTER var fra Tem, og giftermålet fører åbenbart med sig, at parret kommer til at bo i Tem, hvor der fødes følgende (i kirkebogen fundne) børn i ægteskabet: NIELS (døbt 14.2.1740); JACOB (døbt februar 1743); GJERTRUD (døbt 1745) og måske en MICHEL.

Det første argument for at NIELS LAUSEN i Salten har været søn af LAURIDS IVERSEN i Tem, er da, at kirkebogens datum for sønnen NIELS'S dåb (14.2.1740) falder godt i tråd med folketællingslisten 1801, efter hvilken NIELS LAUSEN i Salten skulle være født ca. 1739. Det andet og ikke mindre afgørende argument har relation til fadderlisterne i forbindelse med NIELS LAUSENS børns dåb (og der var betydeligt flere end de to på folketællingslisten 1801 opførte). Da det første barn, sønnen LAURIDS bliver døbt i 1771, optræder bl.a. fadderne: JACOB LAUSEN, Tem og da i 1773 sønnen SØREN bliver døbt, noteres som fadder bl.a. JACOB LAUSEN, Silkeborg. Det samme er endelig tilfældet i 1777, da datteren ANNE bliver døbt, blot kaldes han nu JACOB LADEFOGED i Silkeborg. Den hyppige benyttelse af JACOB LAUSEN som fadder (for det må alle tre gange dreje sig om den samme person) falder i øjnene. Men man forstår det, når man husker, at LAURIDS IVERSEN i Tem (som vi har anset NIELS LAUSEN i Salten for at være søn af) også havde en anden søn, der netop hed JACOB. Det er åbenbart, at det er denne broder, Niels Lausen

gentagne gange har bedt som fadder, når han havde barn til kirke. Som tredje argument kan anføres, at den IVER JENSEN, der var den ene af forloverne ved NIELS LAUSENS og MAREN SØRENSDATTERS trolovelse i 1770 (den anden forlover var Lars Henriksen i Tem) må have været NIELS LAUSENS fætter (søn af hans farbroder) JENS IVERSEN. NIELS LAUSENS egen fader LAURIDS IVERSEN var, da trolovelsen fandt sted, død (han døde 1766), og fætteren IVER har da som forlover repræsenteret Niels Lausens fædrene slægt. Den således førte argumentation skulle være tilstrækkelig til give sikkerhed for, at NIELS LAUSEN i Salten var søn af LAURIDS IVERSEN af Vorret og ANE JENSDATTER af Tem.

Som lige nævnt døde LAURIDS IVERSEN i 1766. Han blev 58 år, hvilket som fødselsår giver ca. 1708. Og netop i dette år fødes der i Vorret en LAURIDS (døbt 2.9.1708). Som hans fader nævner kirkebogen IVER NIELSEN af Vorret, der blev begravet 13.9.1730, 59 år gammel og således skulle være født ca. 1671.

Hvad LAURIDS IVERSENS hustru (og altså NIELS LAUSEN i Salten's moder) ANE JENSDATTER af Tem angår, har jeg ment, at hun kunne være født 1713 som datter af JENS SØRENSEN i Tem, men har fået mine tvivl om, hvorvidt dette kan være rigtigt og kan i alt fald ikke godtgøre det. Spørgsmålet må derfor stå hen til eventuelle nye undersøgelser måske kan klare det.

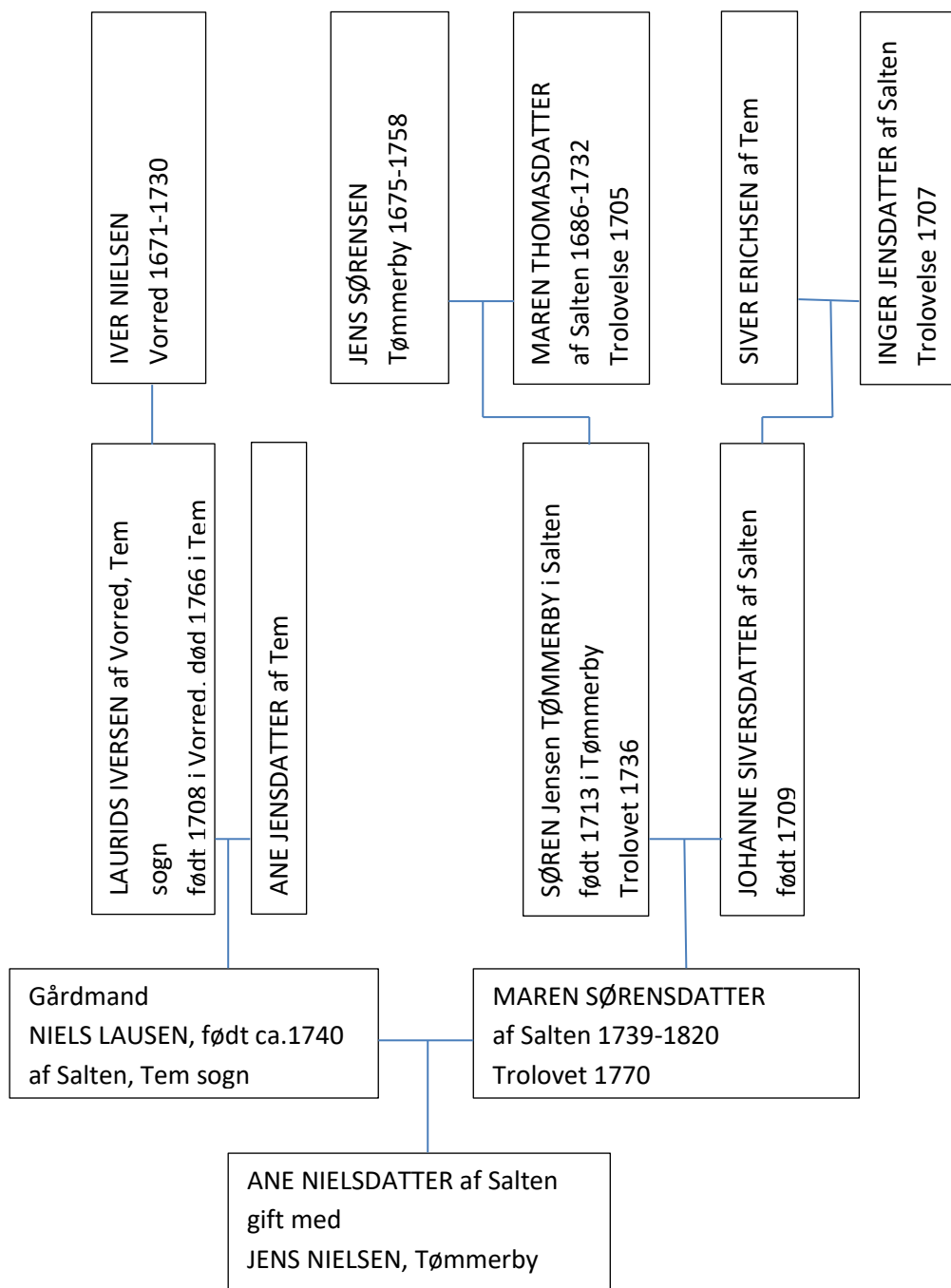
Også til slut hvad jeg har fundet frem til vedrørende MAREN SØRENSDATTER (gift med NIELS LAUSEN, Salten). Hun skulle efter folketællingen 1801 være født ca. 1741 og hendes mand ca. 1739. Det sidste stemmer, eftersom NIELS LAUSEN åbenbart blev døbt først på året 1740. Men det kan næppe være rigtigt, at Maren Sørensdatte var yngre end sin mand. Nu er det ikke usædvanligt, at der kan være ukorrektheder i folketællingslisternes aldersangivelser, som formodentlig hviler på mundtlige oplysninger fra de pågældende til præsten, der vist almindeligvis foretog tællingerne. Alligevel må det forekomme meget ejendommeligt, at to ægtefæller ikke skulle være på det rene med, hvem af dem der var ældst. Og dog synes det – så uforklarligt det må virke, ikke desto mindre i dette tilfælde at have forholdt sig således. Udslagsgivende for denne antagelse er notatet om MAREN SØRENSENS død i kirkebogen. Her oplyses det nemlig, at MAREN SØRENSDATTER, NIELS LAUSENS enke, Tømmerby, blev begravet 23.11.1820, og at hun ved sin død var 81 år gammel. Og hvis dette står til troende, hvad man nok må gå ud fra, det gør, skulle hendes fødselsår jo være 1739. Og holder man sig nu til dette, må hendes fader have været SØREN JENSEN TØMMERBY i Salten, som netop 10.8.1739 får en datter døbt med navnet: MAREN. Ved sin død i 1820 betegnes MAREN SØRENSDATTER som enke. Hendes mand NIELS LAUSEN er altså på dette tidspunkt afgang ved døden. Hvornår det er sket, er det ikke lykkedes at fastslå, men noget tyder på, at det må have været mellem 1801 og 1803. I 1801 nævnes han endnu ved folketællingen; men da datteren ANE i 1803 bliver gift med JENS NIELSEN i Tømmerby, optræder han ikke, som det ville være naturligt som forlover for hende, og det forklares vel bedst ved sygdom eller affældighed eller altså ved, at han da ikke længere var i live. I notatet om Maren Sørensdatte's død lægger man mærke til tilføjelsen: Tømmerby (MAREN SØRENSDATTER, NIELS LAUSENS enke, Tømmerby). Den skal vel forstås således, at hun er død i Tømmerby. Her boede jo også hendes datter ANE, og på et eller andet tidspunkt efter NIELS LAUSENS død, har hun antagelig fået ophold hos hende og hendes mand.

Men tilbage til MAREN SØRENSDATTERS dåb i 1739. Ved denne bæres hun af JENS SØRENSENS

hustru i Tømmerby, ligesom JENS SØRENSEN selv nævnes blandt fadderne. Dette sammenholdt med tilføjelsen til hendes faders SØREN JENSENS navn (SØREN JENSEN TØMMERBY i Salten) indicerer ikke blot, at hendes fader SØREN JENSEN stammede fra Tømmerby, men også at han kunne være søn af den JENS SØRENSEN, Tømmerby, der optræder som fadder ved MARENS DÅB i 1739 og dermed broder til den THOMAS JENSEN i Tømmerby, som vi tidligere har lært at kende som søn af JENS SØRENSEN og gift med ANNE ERICHSDATTER af Linde. JENS SØRENSEN, Tømmerby havde da faktisk også en søn: Søren, døbt i 1713 og den næste i rækken efter broderen THOMAS (døbt 1710). Og desuden var, om jeg ellers har læst rigtigt, THOMAS JENSEN i Tømmerby og SØREN JENSEN TØMMERBY i Salten gensidigt faddere ved hinandens børns dåb.

Men forholder det sig således, hvad det synes at gøre, at de to var brødre og sønner af JENS SØRENSEN, Tømmerby, får altså de i 1803 gifte JENS NIELSEN, Tømmerby, og ANE NIESDATTER, Salten: JENS SØRENSEN, Tømmerby og hans 1. hustru MAREN THOMASDATTER som fælles forfædre. Der bliver tale om et anesammenfald, forud for hvilket de har forslægt tilfælles. SØREN JENSEN (TØMMERBY) blev i 1736 gift med JOHANNE SIVERSDATTER, som rimeligvis har været fra Salten, hvad der førte med sig, at også SØREN JENSEN blev bosat der. Og som stammende fra Tømmerby er han så her blevet kaldt SØREN JENSEN TØMMERBY. Ud over MAREN, øjensynligt opkaldt efter SØREN JENSENS moder: MAREN THOMASDATTER, kendes der to af SØREN JENSENS og JOHANNES børn, nemlig JENS f. 1738 og SIVER f. 1741 (SIVER måske en sideform til SIGVARD).

Selv var JOHANNE SIVERSDATTER datter af SIVER ERICHSEN af Tem og INGER JENSDATTER af Salten, der blev trolovet 3.7.1707. JOHANNE SIVERSDATTER blev døbt 2.6.1709. Hendes mand SØREN JENSEN TØMMERBY synes at være død i 1794, 79 år gammel.

Bilag 1

MARIE PEDERSEN f. 7.7.1851, d. 1.10.1929 gift 30.4.1873 med Christoffer Johan Steinicke, f. ca. 1823, d. 21.2.1898. Teglbænder i Lysbro (ved Silkeborg). Det af Christoffer Steinicke anlagte teglværk i Lysbro overdrages efter hans død af hans enke til sønnen P. Steinicke (der døde ung) og svigersønnen købmand N. A. Sørensen, der førte værket videre og byggede ringovn. I 1911 solgte N. A. Sørensen værket.

Børn:

a. *Kathrine*, død som 16-årig.

b. Ludvine, f. 8.2.1875, d. 30.9.1929, gift med købmand N. A. Sørensen, f. 16.6.1868, d.

6.3.1939

Børn:

1. Henry Steinicke Sørensen, f. 18.7.1898, d. 11.3.1943, telefonmester. Gift med Agnete Larsen, Børn: Vibeke gift med ingeniør Erling Sørensen (datter: Hanne); Dorete gift med læge Svend Larsen (2 sønner: Per og Jan).

2. Helga gift med Fritz Carstens, isenkræmmer (2 sønner: Svend (3 børn) og Jørn (2 sønner)).

c. Peter, død som 32-årig, ugift.

d. Sofie, død som 2-årig.

e. Anna, gift med Peter Jensen De havde først Grauballe Vestergaard pr. Grauballe, senere Vejballegaard, Voldby pr. Hammel.

Børn:

1. Hans, døde som 22-årig.

2. Marie, gift med kredsdyrlæge Alfred Nørgaard Christensen, Løgumklostervej, Aabenraa.
(Børn: Poul og Erik).

f. Magda f. 28.2.1889, d. 15.10.1949. Gift med dyrlæge i Silkeborg Anders Nielsen.

Børn:

1. Olaf, f. 2.9.1920, læge. Gift med Annelise Printz (Søn: Jørgen).

2. Asta Steinicke Nielsen, f. 10.12.1915. Ugift. Aldersrovej 3, 2.sal, Aarhus N.

(Oplysningerne i bilag 1 er meddelt Tage W. Nielsen af Asra Steinicke Nielsen)

Bilag 2

FREDERIKKE PEDERSEN (moster Rikke) f.11.5.1856, d. 28.1.1906 gift 29.4.1877 med Kristen Jensen, født 19.6.1850 i Balle sogn, d. 10.2.1912. Møller i Virklund; senere tømrermester.

Børn:

- a. Jens Jensen, f. 11.12.1880, d. 23.6.1952 i Langaa, hvor han var købmand, gift med Anne Helvig Fahnøe, f. 31.3.1879, d. 14.5.1956 i Struer. Var fra Lolland.

Børn:

1. Else Margrethe Fahnøe Jensen, f. 17.5.1917, gift med Eigil Munksgaard, f. 11.3.1916. gymnasielærer i Struer. (Børn: Leif Fahnøe Munksgaard f. 5.6.1942; Knud f. 9.12.1943; Jens f. 10.8.1948; Poul f. 27.6.1953).
 2. Astrid Ruth Fahnøe Jensen, f.5.9.1919, gift 1. gang med Egon Johannesen, f.4.10.1918 dræbt af besættelsesmagten 24.11.1944 i København, præst i Israelsmissionen. Gift 2. gang med gartner Erik Fahnøe, f. 29.3.1919, Halden i Norge (Børn: Harald f. 10.2.1952 i Dal i Norge; Thor, f. 16.5.1954 i Dal i Norge).
- b. Sophie Jensen, f. 17.7.1884, d. 10.1.1922 i Silkeborg, gift med Johannes Nielsen, f. 1.3.1884, snedker i Silkeborg.

Børn:

1. Sigrid Nielsen, f. 2.3.1912, gift med Viggo Hansen, f. 19.6.1900, Alken Vestergaard (Børn: Harry, f. 10.11.1933; Gerda, f. 25.2.1936, gift med Jørgen Berg, f. 21.4.1931 fra Kolding; Hans, f. 11.5.1942)
 2. Ester Nielsen, f. 4.4.1914, gift med Jørgen Eriksen, f. 4.6.1912, lærer i Fjelstrup (Børn: Steen Eriksen f. 16.6.1929; Kirsten Eriksen f. 28.8.1942).
- c. Peter Voetmann Jensen, f. 2.9.1886, d. 2.3.1941 i Silkeborg. Snedkermester i Silkeborg. Gift med Mette Marie Bek, f. 11.9.1888 i Røgen sogn.

Børn:

1. Regner Voetmann Jensen f. 15.2.1910. Bilmontør i Silkeborg. Gift med Lydia Basland, f.3.4.1911 i Hasle. (Barn: Eva Voetmann Jensen f. 15.11.1940)

2. Gerda Voetmann Jensen, f. 26.12.1911, gift med Clemen Johannes Christiansen, f. 6.8.1909. Bogholder (Børn: Peter Voetmann Christiansen, f. 15.3.1939 i Brædstrup, stud.mag., gift med Susanne Gormsen, f. 27.7.1937, stud.med.; Karsten Voetmann Christiansen, f. 11.2.1941 i Bræstrup; Inger Voetmann Christiansen, f. 28.1.1950 i Kbhvn.
3. Frederik Børge Voetmann (Jensen slettet), f. 23.2.1921, gift med Annelise Andersen, f. 10.12.1920 i Almtoft. Børn: Peter Voetmann, f. 10.3.1946; Keld Voetmann, f. 1.3.1951.
- d. Marius August Jensen, f. 20.7.1888, d. 11.10.1958 i Vinding. Gift med Andrea Jensen, f. 10.3.1889, d. 8.7.1961.
- Børn:
1. Møllegaard Jensen, f.26.5.1914. Ugift
 2. Kirstine Frederikke, f. 24.4.1915. Gift med Svend Aage Have, f. 8.12.1912. Bor i Vinding. (Børn: Birthe Bine Have, f. 4.7.1942; Hans Christian Have, f. 9.10.1942, gift med Helga Kaas Christensen, Hjorthede – 1 barn).
 3. Henry Jensen, f. 24.7.1917, Løve pr. Bryrup. Gift med Grete Overby Larsen, f. 17.5.? (Børn: Birgit Overby Jensen, f. 12.2.1949; Ulla Overby Jensen, f. 3.3.1953; Bodil Overby Larsen f. 10.1.1956; Karin Overby Jensen, f. 31.8.1961).
 4. Johanne Jensen, f. 8.5.1920, gift med Søren Christiansen, Hjortvang pr. Folding, f. 13.7.1909 (Børn: Ingelise Christiansen, f. 9.8.1945; Lars andres f. 19.6.1947; Henry f. 5.6.1950).
 5. Sophie Marie Jensen, f. 29.1.1927, gift med Helge Larsen, f. 13.10.1917, Frøslev, Mors. (Børn: Poul Artur Larsen f. 21.5.1947; Ib 19.3.1950, Henning 21.8.1955).
- e. Kristian Jensen, f. 27.5.1895. Adresse: Kunstmaler Virklund (hans nye navn), Silkeborgvej 118, Aarhus. Skilt fra sin første kone, med hvem han havde 2 døtre. Derefter gift med lærerinde; en søn i dette ægteskab.

Bilag 3

OLINE PEDERSDATTER (moster Line), f. 29.8.1865, d. 19.8.1933, gift 4.10.1885 med Rasmus Enevoldsen, f. 27.4.1860, d. 27.11.1913, boelsmand i Mollerup, Linaa sogn.

Børn:

a. Peder Enevold Enevoldsen, f. 24.5.1888, gift 1.2.1933 i Linaa med Ragnhild Mortensen, Mollerup. Ingen børn.

b. Anne Kirstine Enevoldsen, f. 20.7.1890, d. 21.1.1962. Gift med Morten Agersnap, f. 20.8.1886, d. 18.7.1914.

Børn:

1. Elise Marie Agersnap, f. 15.2.1915.
2. Karen Elisabeth Agersnap, f. 6.7.1916.
3. Ellen Agersnap, f. 19.2.1918.
4. Hans Agersnap, f. 23.6.1920.
5. Ole Agersnap, f. 6.10.1922

(Adresse: Landsretsagfører Morten Agersnap, Vigerslevallé 88 st., Valby))

c. Kristiane Enevoldsen, f.22.8.1891. Gift med Holger Nielsen, f. 31.10.1891, d. 28.12.1957.

Børn:

1. Johanne Nielsen, f. 22.7.1917. Gift med Eigil Fabricius (?). Søn: Erik.
2. Oline Marie Nielsen, f. 25.3.1919. Gift med politibetjent Hakon Jensen (?) fra Islev, Sjælland. 2 børn.
3. Frederik Jørgensen Nielsen, f. 6.11.1920. Gift med Herdis?
4. Erik Børge Nielsen, f. 22.9.1922. Ugift.
5. Ernst Viktor Nielsen, f. 24.12.1923. Gift.
6. Karen Nielsen, f. 16.10.1925. Gift med gårdmand i Vrøning? ved Horsens?
7. Anna Kirstine Nielsen, f. 10.11.1927. Gift med Martin?, gårdejer på Tebstrup Mark

d. Voetmann Enevoldsen, f. 25.10.1894, d. 15.6.1954. Gift 20.8.1920 i Toustrup med Mette Kirstine Jensen, f. 22.12.1898.

Børn:

1. Emma Voetmann Enevoldsen, f. 26.5.1921.
2. Oline Voetmann Enevoldsen, f. 26.4.1923.
3. Børge Voetmann Enevoldsen, f. 6.1.1925.
4. Ingrid Voetmann Enevoldsen, f. 13.3.1926.
5. Peder Voetmann Enevoldsen

(oplysninger: Fru Kirstine Enevoldsen, Skovby Øst, Skovby st.)

- e. Thorvald Valdemar Enevoldsen, f. 5.3.1897. Gift 28.10.1924 i Skanderborg slotskirke med Anne Marie Eriksen, f. 3.3.1899.

Børn:

1. Svend Louis Hagemester Enevoldsen, f. 18.11.1923. Gift 11.6.1949 i Gævlunde kirke til Ester Emilie Andresen, f. 27.7.1924. (Børn: Ulla Marbo Enevoldsen, f. 21.4.1951; Lisbeth Marbo Enevoldsen, f. 4.2.1954 (Ølstykke St. Sjæll.)
 2. Karl Sejer Enevoldsen, f. 31.10.1925. Gift 20.3.1954 i Kastrup kirke ved Vordingborg med Herdis Nielsen, f. 11.12.1926. (Børn: Villy Karsten Enevoldsen, f. 16.9.1956; Arne Enevoldsen 9.6.1961, Ørslev pr. Vordingborg.
 3. Ebba Gurli Hagemester Enevoldsen, f. 7.6.1933. Gift 29.12.1953 i Silkeborg med Bent Eriksen Donslund, f.4.5.1931. Montør og bor i Arnborg ved Herning. (Børn: Ina Donslund, f. 2.1.1955; Uni Donslund, f. 13.6.1957; Ea Donslund, f. 4.9.1963).
- f. Henry Børge Enevoldsen, f. 7.10.1899. Gift 1. Gang 23.6.1932 med Ingeborg Vinther Jensen f. 23.6.1901, d. 11.4.1928. Gift 2. gang med Klara Strunck, f. 8.6.1909. Henry Børge Enevoldsen var lærer i Hvam ved Holstebro, men rejste senere til Sjælland p.g.a. sygdom.

Børn (1. ægteskab):

1. Emma Oline Enevoldsen, f. 21.3.1926. Gift med kok Freddy Brandt Simonsen.

Børn (2. ægteskab):

1. Hans Enevoldsen, f. 17.3.1934.

2. Signe Agnete Enevoldsen, f. 1.3.1935.

(Fru Klara Enevoldsen, Kastrup Lindgade 15,2, Kastrup

g. Anton Gregers Enevoldsen, f. 5.4.1902). Gift med Noline?, f. 19.2.1902

Børn:

1. Jens Enevoldsen, f. 10.8.1924. Gift.

2. Ida Enevoldsen, f. 15.5.1932. Gift

3. Ole Enevoldsen, f. 22.3.1938. Ugift.

(Ninna Enevoldsen, Tyrolsgade 3, Kbhvn. S – meddelt af Onkel Michael)

Bilag 5

JENS NIELSEN VOETMANN (1821-1899) og SIDSELS PEDERSDATTERS (1826-1887) børn:

1. NIELS VOETMANN JENSEN, f. 20.6.1851, d. som lille.
2. ANE OLINE JENSEN, f. 28.12.1852, d. som lille.
3. NIELS VOETMANN JENSEN, f. 16.7.1856, d. 20.5.1857.
4. NIELS PETER VOETMANN JENSEN, F. 16.2.1889, D. 1.1.1925, gårdmand i Julianehede. Gift 28.5.1897 med KIRSTINE KRISTIANSEN, f. 24.5.1876, d. 18.8.1919. 5 børn.
5. ANE MARIE JENSEN, 8.10.1865, gift 23.2.1883 med ANDERS FREDERIK RASMUSSEN, F. 7.4.1856, D. 1906. Gårdmand i Guldforhoved. 8 børn

BEDSTEFAR I SILKEBORG

CHRISTIAN NIELSEN OG HANS SLÆGT

CHRISTIAN NIELSEN blev født 25.3.1854 i "Østergaard", Virklund, Tem sogn og døde 12.7.1932 i Nisset, Lemming sogn hos sønnen MICHAEL. Han blev begravet på Tem kirkegård, hvor han og hans hustrus gravsted (1983) endnu findes. Han købte "Paradisgården" i Virklund, hvor bl.a. far blev født, men solgte den siden og overtog "Østergaard" i Virklund, hans eget fødehjem, der skal have haft et tilliggende på nogle og tyve tdr. land agerjord + 12 tdr. land eng. Desuden et jordstykke af lignende størrelse i Vesterlund. Gården har formentlig ligget i det område, der nu gennemskæres af Pardisvej i Virklund.

På mange gårde på Silkeborgegnen (skovlovringerens hjemegen) skar man som bibeskæftigelse træsko – et håndværk som også Christian Nielsen blev oplært i. På folketællingslisten for Tem sogn 1880 er han opført som træskokarl og bor da endnu i sit hjem på "Østergaard". Til sin hustru: METTE PEDERSDATTER, som han blev viet til samme år 29.4.1880 i Tem kirke, skal han ifølge overleveringen "have skåret 2 par træsko: det ene af elletræ, med indskårne ornamentter til at gå i byen med; det andet af bøgetræ til daglig brug. Elletræ regnedes for kun halvt så tungt som bøgetræ. Også efter at være blevet selvstændig landmand skal han have fortsat arbejdet med at skære træsko. "Kunsten" gik i arv til far, der lærte den i sin ungdom. Hjemme havde vi et par børnetræsko, som han havde skåret. De er gået tabt, men huskes. Også "kunsten" gik måske tabt. Eller den blev i det mindste ikke for hans vedkommende øvet siden hen.

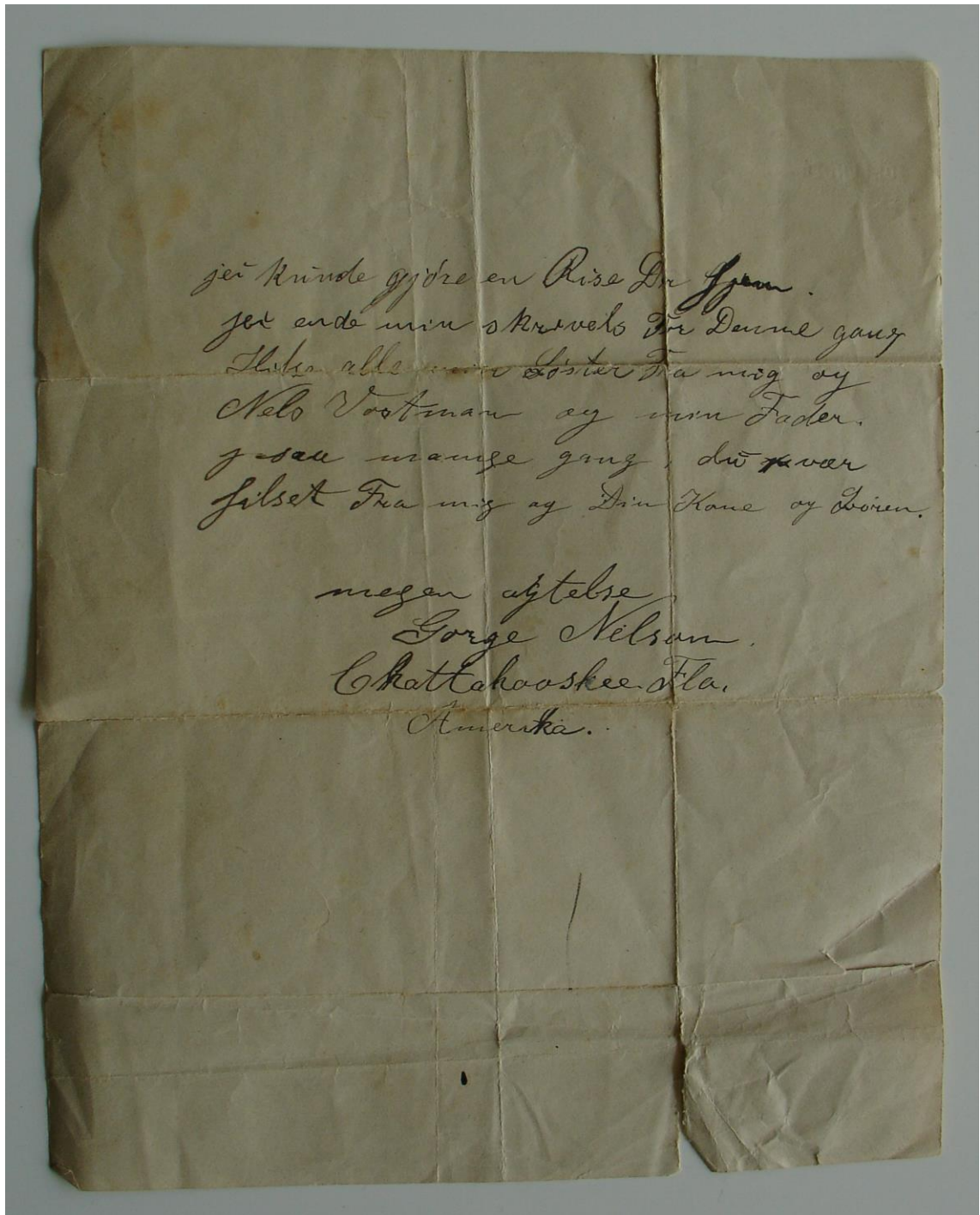
Efter at have afhændet "Østergaard" boede CHRISTIAN NIELSEN og hans hustru en tid på Drewsensvej (nr. 16) i Silkeborg. Efter hendes død i 1916 tog han ophold hos sønnen MICHAEL i Nisset. Her blev han i 1932 angrebet af ansigtsrosen, hvortil vistnok stødte lungebetændelse og døde 7.juli, 78 år gammel.

Han havde 2 helsøskende: 1) JØRGEN, f. 23.7.1855 og 2) ANNE KIRSTINE, f. 14.3.1857. Om den sidste vides intet nærmere. JØRGEN er på folketællingslisten for Tem 1880 opført som træskokarl og kostgænger hos Peder Nielsen Voetmann i Virklund, hvis datter METTE blev gift med bedstefar CHRISTIAN NIELSEN. JØRGEN udvandrede siden til USA. Tidspunktet kendes ikke; men blandt bedstefaders papirer fandtes 3 breve fra ham, skrevet i 1897, 1898 og 1899. Det sidste synes at være sendt fra Florida. Det er lidt ubehjælpsomt skrevet på en blanding af dansk og engelsk og giver udtryk for en vis skuffelse over, at det ikke har vist sig lettere at tjene penge derovre end herhjemme, og for hans ønske om at blive i stand til at tjene så meget, at der kunne blive til en rejse til Danmark, et ønske han vist nok aldrig fik opfyldt. Dette måtte dog ellers være blevet husket i familien. I øvrigt indeholder brevet intet særligt ud over forskellige hilsener til faderen og andre.

Chattahoochee. Februar²⁸/1899.

Kjære Broder

Jeg gav dit Brev 18 Februar. er
glad Høre fra dig jeg vilde fortælle
dig om min Fortælle det er ikke
Lidre over for ei Der Hjemme jeg
kunde ikke tjene mig mange Penge
over for jeg kunde tjene mig saa
mange Penge jeg kunde gøre en Reise
Der Hjemme vilde jeg blive gladet og
gaa Hjem se min gamle Fader, der skrev
Hestim og Lange var over Amster.
Sends mig Deres adres til mig saa jeg
kan skrive til dem, Han Heds Vortman
Peder Vortman gaar eller ikke fortælle
mig om forlodes for for det. fortælle
mig om Krestofe for det er fi Leven
enig og alle for det, og alde
opföder Der Hjemme. jeg tænker
jeg vilde gøre en Reise Der Hjemme
det skønne for saa snart jeg
kan tjene mig saa mange

Forældre til disse tre søskende var NIELS CHRISTENSEN, født 26.10.1824 i Virklund, Tem sogn og KIRSTEN JØRGENDATTER f. 22.8.1827, ligeledes fra Tem sogn. De blev viet i Tem kirke 1.10.1853. Forlovere var Jørgen Olesen og brudgommens bror Thomas Christensen. Kirsten Jørgensdatter døde 20.7.1860, 33 år gammel. Derefter giftede Niels Christensen sig 2. gang, 17.5.1861, med Kirsten Rasmussen, datter af gårdmand Rasmus Andersen, Bordinglund, Tem sogn. Der skal i dette ægteskab have været mange børn, men de fleste af dem døde tidligt. (En

datter: Kristine eller Kirsten blev gift med Niels Voetmann Pedersen, broder til Christen Nielsens hustru Mette Pedersdatter). Gennem sit første ægteskab med KIRSTEN JØRGENSEDDATTER giftede NIELS CHRISTENSEN sig ind på "Østergaard" i Virklund, som han efter sin svigerfader blev ejer af. Den mundtlige overlevering ved om ham, at han deltog i Treårskrigen (1848-51), bl.a. i slaget ved Frederikstad, som han skal have betegnet som det hårdeste slag, han var med i.

Far blev opkaldt efter denne bedstefader, efter hvem han kom til at hedde Niels Christensen Nielsen, og skal af den grund have stået i særlig høj kurs hos ham. Efter hvad farbroder Michael fortalte, fik far 1000 kr. af ham eller efter ham; han selv derimod kun 200 kr. Og endnu mere forfordelt blev de af hans børnebørn, der var opkaldt efter svigerdatteren Mette Pedersdatters familie; de fik ingenting. Farbror Michael mente, at Niels Christensen var fra et fattigt hjem, men omtalte ham i øvrigt som "en prægtig mand". Den mundtlige overlevering standser ved ham som den ældste eller første, der huskes noget om. Men takket være kirkebøger og folketællingslister er det dog muligt at kaste lys over, hvad der var gået forud, men siden fortabte sig i glemslens mørke. Det skal der gøres et forsøg på o det følgende, først under: NIELS CHRISTENSENS forslægt og derefter under: KIRSTEN JØRGENSEDDATTERS forslægt. Men forinden skal bringes nogle uddrag af en afhandling af lærer S. P. Petersen, Gjessø (trykt i "Østjysk Hjemstavn" 1953) om:

FOLKELIV OG ARBEJDE I TEM SOGN OMKRING 1860

"Fra gammel tid ernærede Them sogns folk sig mindre af jordens dyrkning end ved andet arbejde. Sognet var skovrigt. Træ var der rigeligt af og det lå derfor nært at arbejde med at fremstille, hvad der kunne laves af træ. Skovlovringerens særlige felt var tilvirkning af træsko, og i Them sogn lavedes der træsko så godt som i alle gårde og husmandssteder. Gårdmænd, husmænd og ungarle kunne "gøre træsko"; men det var ikke alt. Hvad der brugtes af redskaber, der kunne laves af træ, fra spiseskeer til vogn og plov forarbejdedes ikke alene til hjemmebrug, men også til salg i vestjyske byer og på markeder. Arbejdet i træ satte ait præg på folkelivet i Them sogn, men det var ikke ens i dette udstrakte sogn. Her søges der fremført noget af, hvad de gamle fortalte om livet og arbejdet i den nordvestlige del af sognet, i Rudstrup (i rudstrup boede farbroder Peder) og i Løgager og i nabolaget.

Levemåden i Rudstrup var i øvrigt følgende: Om morgenen, om vinteren omtrent kl. 8, spistes "dowwer", som bestod af øllebrød med hjemmelavet, god ost til. Til "onden" (middag) kl. 12 spistes afvekslende vælling, grød, suppe, kål med flæsk og kød til. Midt på eftermiddagen kl. 4-5 spistes mellemmad (brød med pålæg) og om aftenen kl. 8-9 "nætter": kogte kartofler med skindet på hældtes ud på bordet, og enhver pillede nu kartofler til sig selv, så mange som han kunne spise. Hertil fik mn dyppe, tillavet i jernpanden, der blev stillet på bordet, så alle kunne nå at dyppe deres kartofler deri. Hertil fik de ikke andet, men manden i gården fik dypelsen tillavet med fløde.

Når der bagtes, fik hver i gården en "kowring", bagt af bygmel og tillavet med fløde, smør og æg. Juleaftens kost og skik i Rudstrup var følgende: Først på aftenen blev der lagt fårekød på ildtangen over gløder på skorstenen. hver et stykke æg, i alt fald mændene, en dram til, og der sagdes "skål og glædelig jul". Derefter spistes suppe med peberrodskød: kød med

peberrodssovs. Senere tændtes julelysene, og der blev sunget salmer, hvorefter manden læste et stykke i bibelen eller en anden bog. Derpå fik man pebernødder og "efnede" med dem eller der spilledes kort om pebernødder. Til slut fik enhver et stykke søsterkage. Hele familien med tjenestefolk og træskokarle bar brødet hjem til deres moder. Juleaften skulle der tændes lys i alle stuer, også i køkkenen og bryggers, og intet lys måtte slukkes denne aften. Hermed tænkte både på synlige og usynlige vejfarende, men de sidstnævnte måtte ikke nævnes eller omtales. Konen i huset måtte alene slukke lysene. Lillejuleaften var kattens juleaften, den fik al den mælk, den kunne drikke,

OM TRÆSKOKARLENE

Blandt egnens træskomænd indtog træskokarlene en egen stilling. De var halvt fritstillede og stod halvt i tjenesteforhold til de gårdmænd, hvor de havde deres opholdssted. Omtrent i hver gård opholdt sig en eller flere træskokarle. Oprindeligt betalte de ikke penge for kost og ophold og træ fra gårdens skov. Det hele ordnedes ved, at de "gjorde træsko til halvt". Det skete på den måde, at når de solgte og afhændede de træsko, de havde lavet, fik de selv halvdelen og husbonden i gården den anden halvdel af, hvad træskoene indbragte. I årene 1850-60 var der kommet en del ændringer i forholdet. I Rudstrup betalte en træskokarl 80 kr. om året for kosten, og han skulle yde 6 arbejdsdage i høstens tid. Træ til træskoene leverede gårdmanden af sin skov. Han lod træet fælde i skoven, save i kævler og hjemkøre til skostedet, d.v.s. pladsen ved gården, hvor trækævlernes opsavning i ruller og den grove tilvirkning "skotningen" fandt sted. I disse arbejder tog træskokarlen selv mere eller mindre del.

Træskoarbejdet begyndtes med, at afsavede træruller tilkløvedes i passende størrelse til træsko, som tilhuggedes i grov form med den lille skotøkse på en huggeblok, så vidt det kunne gøres med en økse. Det var morgenarbejde og foretoges om vinteren ved lys i skotstedet eller i "træskokuret". Derefter fastkiledes de tilhuggede træsko i "hulstolen" (hulingsstolen), og derpå foretoges hugingen med navre af forskellig størrelse og form. Det var dagens hovedarbejde. Når træskoene var hulede, skulle de glattes og afpudsas ud- og indvendig. Arbejdet hermed foretoges med båndkniv på tællestolen eller tællehesten, som var indrettet til fastholdelse af træskoen, og hvorpå træskomanden sad, mens han med tryk af fødderne kunne fastholde træskoen i enhver ønskelig stilling, medens han "tællede" den med båndkniven. Om vinteren var det aftenarbejde "at tælle træsko". Det foretoges i Rudstrup og omegn inde i stuehusets egentlige opholdsstue, dagligstuen. Midt i denne hang tranlampen med sivvæge, og ved siden af den sad to træskokarle på deres tællestole og tællede, altså tilskar og pudsede træskoene med båndkniven. Konen, døtrene og pigen sad lidt længere fra lyset og kartede og spandt. I baggrunden læste børnene lektier, og undertiden sad en mand inde i stuen og strøg halmsimer til tækningsbrug og tykkere simer til træsko og opbinding. Alle arbejder skete ved lyset fra den samme tranlampe; men under madlavning og færdsel i andre husrum brugtes talglys og preeser. Tjenestekarle i gården lå almindeligvis og strakte sig på bænke om aftenen.

Færdiglavede træsko skulle røges, og det gik almindeligvis for sig i køkkenskorstenen, hvor de færdiglavede træsko opstilledes på jernstænger over skorstensskødets. På ilden lagdes grønne træspåner, som øksen og båndkniven gav i rigelig mængde; men det gjaldt om at dække ilden med småspåner, således at den stadig ulmede uden at slå op i luer. Formålet med røgningen var, at

træskoene tørredes og fik en smuk lysbrunlig farve uden at de revnede, og at fejl ved arbejdet skjultes derved. Efter røgningen blev træskoene opbundne med svære halmsimer med et bestemt antal i hvert "reb" efter træskoenes størrelse.

En dygtig træskokarl "gjorde" 5 par træsko om dagen, nogen drev det til 6 par om dagen, og det skete, at en dygtig og rask mand lavede 8-10 par om dagen; men der var nogle, det kneb for at få 3 par gjort om dagen. Arbejdstiden var forskellig og den rettedes efter den enkeltes stræbsomhed og flid. Det almindelige var, at der arbejdedes fra kl. 5 morgen til kl. 10 aften, men trods den lange arbejdstid kunne det ske, at en træskokarl ikke fik de træsko færdiglavede, som han havde påbegyndt om morgenen. De ufærdige træsko sattes da på en hylde til senere færdiglaven. Sådanne træsko kaldtes for hyldehøns, og det regnedes for en skam for en træskokarl at have slige høns stående.

Træskokarlene kunne opnå en dobbelt så stor eller endnu større løn for deres arbejde end tjenestefolk i almindelighed, og de var agtet højere end disse. De klædte og førte sig med mere anstand og selvbevidsthed. Ved barnedåb f.eks. var de mere søgte som faddere end andre. De kunne give større faddergaver og pynte mere på gilder end tjenestekarle.

Når træskokarlene giftede sig og stiftede familie, blev de træskomænd, og deres stilling forandredes. Undertiden blev de indsiddere i gården, hvor de hidtil havde levet, men ofte fik de med hjælp af gårdens ejer opført huse i skoven eller i markens udkant, som de fik overladt og kom til at bo i som lejemænd eller tjenere.

NIELS CHRISTENSENS FORSLÆGT

NIELS CHRISTENSENS forældre var ifølge Tems kirkebogs notat om hans dåb i 1824: husmand CHRISTEN HANSEN og hustru BIRTHE THOMASDATTER. 10 år efter sønnen NIELS's fødsel bor familien stadig i Virklund. Det fremgår af folketællingslisten for Tem sogn 1834, der har familien således:

Virklund, et hus:

CHRISTEN HANSEN, 71 år, almisselem.

BIRTHE HANSDATTER, 49 år, hans kone. Efternavnet fejlskrivning for THOMASDATTER.

THOMAS, 15 år

NIELS, 7år

ELSE HANSDATTER (!?) 10 ÅR.

Desuden nævner listen: Rasmus Christensen, 76 år, enkemand, almisselem.

Folketællingslistens angivelse af NIELS's alder stemmer ikke med hans fødselsår i kirkebogen.

Ikke desto mindre må det dreje sig om samme person. Yderligere oplysninger giver Tem kirkebogs tilgangsliste om familien. Det hedder under året 1822:

CHRISTEN HANSEN, 60 år, træskomand og hjulmand af Gødvad sogn

BIRTE THOMASDATTER 40 år med 4 børn:

ANE KIRSTINE, 6 år

HANS, 4 år

THOMAS, 2 år

ELSE, 1 år

Efter dette var altså familien kommet til Tem sogn fra det nærliggende Gødvad sogn. Og Gødvad kirkebog har da også under 1820: CHRISTEN HANSEN, 62 år og kone, 32 år, med 3 børn. Om Christen Hansen bemærkes det, at han "har været gårdmand". Det må i begge tilfælde, både på tilgangslisten i Tem og afgangslisten i Gødvad dreje sig om samme CHRISTEN HANSEN, trods det, at aldersangivelsen både for ham og hans kone på de to lister ingenlunde er i overensstemmelse med hinanden, og trods det mærkelige i, at der er 2 år fra afgang fra Gødvad til ankomsten til Tem. Det sidste lod sig dog måske forklare ved et ophold andetsteds i den mellemliggende tid, som ikke har forhindret familien i at angive Gødvad som det sted, den var kommet fra. Denne antagelse kunne da også støttes af "at et barn: Else er kommet til" i tiden mellem afgang fra Gødvad og tilgangen til Tem. De 3 børn er blevet til 4. Så meget står i det mindste fast, at Gødvad kirkebog har 3 børn af gårdmand eller gårdbruger CHRISTEN HANSEN og hans hustru, der snart kaldes BIRGITTE, snart BIRTHE THOMASDATTER:

ANE CHRISTINE CHRISTENS DATTER, f. 31.8.1814

HANS CHRISTENSEN, f. 2.3.1816

TOMAS CHRISTENSEN, f. 28.3.1818

Den sidste: Thomas Christensen blev husmand i Virklund og var forlover for broderen Niels Christensen, da han i 1853 blev gift med Kirsten Jørgensdatter.

Standser man nu, efter de her fremdragne oplysninger et øjeblik op, må man uvilkårligt genkalde sig farbror Michaels formodning om, at NIELS CHRISTENSEN skulle være fra et fattigt hjem. Betegnelsen gårdmand eller gårdbruger (Gødvad-tiden). Bemærkningen i 1820 har været gårdmand, betegnelsen: hjulmand og træskomand (Tem 1822) og almisselem (Tem 1834) synes dog at tegne et billede af en familie, som det af en eller anden grund er gået økonomisk (socialt) tilbage for. Ganske vist kaldes CHRISTEN HANSEN, der, hvor han i Tem kirkebog under 30.12.1838 er indført som død, 79 år gammel, ikke almisselem, men husmand. Men da hans enke knap 20 år senere dør (i 1858) 71 år gammel af alderdom, får hun tillagt betegnelsen: almisselem.

CHRISTEN HANSENS HERKOMST

I forbindelse med Tem kirkebogs notat om CHRISTEN HANSENS død i 1838 oplyses det, at hans fødested var Sminge i Tvillum sogn. Og går man til folketællingslisterne for Tvillum sogn 1787, viser det sig, at den som 2, familie i Sminge har en lille familie, bestående af kun 2 personer, nemlig:

CHRISTEN HANSEN, husbond 25 år, fæster, husmand.

SIDSEL HANS DATTER, hans søster, 19 år, begge ugifte.

I 1801, da den næste folketælling finder sted, er søsteren Sidsel, nu 33 år, blevet gift med bonde og gårdbeboer Christen Andersen, og deres ældste barn er 12 år. Så man kan formode, at SIDSEL

HANSDATTERS bryllup fandt sted i 1788; i 1787 boede hun jo endnu sammen med broderen i Sminge. CHRISTEN HANSEN er derimod ikke på listen folketællingslisten. Men herom senere. Hvornår han er blevet gift med BIRTE TOMASDATTER vides ikke. Men da deres ældste kendte barn er født i 1814, kunne vielsesåret vel antages at være 1813 eller før.

Foreløbig et par notater fra den gamle kirkebog for Tvillum sogn (sognet blev på et vist tidspunkt delt og Voel (med landbyen Sminge) udskilt som selvstændigt sogn). Det første notat er fra 1762 og lyder: "8. søndag efter Trinitatis døbte jeg HANS NIELSEN's CHRISTEN (i Sminge); det andet er fra 1767 sidst på året og lyder "døbte jeg HANS NIELSEN's SIDSEL". CHRISTEN og SIDSEL var navnene på de 2 søskende, der ved folketællingen 1787 i Tvillum sogn udgjorde 2. familie i Sminge. Og da aldersforskellen mellem dem såvel i kirkebog som på folketællingslisten (5-6 år) svarer godt til hinanden, må det anses for sikkert, at deres fælles fader var den i kirkebogen nævnte HANS NIELSEN i Sminge.

Dennes fødested og forældre er ikke fundet, så lidt som hans dødsår. Men CHRISTEN og SIDSELS moder må have været den ELSE SØRENSDATTER, som i 1751 blev viet til en HANS NIELSEN. (Tvillum kirkebog har som copulerede i 1751: HANS NIELSEN og ELSE SØRENSDATTER af Voel). Dette bekræftes af, at CHRISTEN HANSENS datter nr. 2 (jf. ovenfor) kommer til at hedde ELSE. At det ikke er hans ældste datter, der får givet dette navn, har sin særlige forklaring (se under 1,2).

CHRISTEN HANSENS moder: ELSE SØRENSDATTER, må efter alt at dømme have været datter af SØREN PEDERSEN og MARGRETHE JENS DATTER af Truust (ligesom Voel og Sminge landsby i Tvillum sogn). Ifølge Tvillum kirkebog vies nemlig 1719, 17. søndag efter Trinitatis: SØR. PEDERSEN og MAR(GRETHER) JENS DATTER af Truust, og i 1724 døbes et barn af nævnte par og får just navnet ELSE (SØRENSDATTER).

Og hvad nu den lige nævnte MAR(GRETHER) eller højst sandsynlig (MAR)EN JENS DATTER angår, læser man i Tvillum kirkebog, at "1697 Dom. Sexag. døbte Hr. Erich udi Giern (d.v.s. præsten i Gjern) JENS ØSTERGÅRDS barn af Voel: Maren. Fadderne var: Jens Jensens, Niels Andersens, Anders Pedersen, ...? Andersdatter og Maren Andersdatter af Voel; Laurids Pedersen og Elle Pedersdatter af Fårvang. Den MAREN, der her bliver døbt, kan formodes at være identisk med MAR. JENS DATTER, der i 1719 vies til SØR(EN) PEDERSEN. Og i så fald må MAR. JENS DATTER antages at være datter af den JENS ANDERSEN, der i 1694 blev gift med GIERTRUD PEDERS DATTER af Voel, idet JENS ANDERSEN udmærket kan være den samme som ovennævnte JENS ØSTERGAARD (kaldt således efter gården, han beboede). Bemærk at faddernavnene ved Jens Østergaards datter MARENS dåb stort set falder i to grupper 1) ANDERSEN, ANDERS DATTER, 2) PEDERSEN, PEDERS DATTER, hvilket ville svare godt til, at barnets forældre hed henholdsvis JENS ANDERSEN = JENS ØSTERGAARD og GIERTRUD PEDERS DATTER. Oplysningerne overfor vedrørende ELSE SØRENS DATTERS foslægt kunne jeg ønske at få lejlighed til at kontrollere. Her bringes de, som de blev fundet ved en første søgen i Tvillum kirkebog. En fornyet undersøgelse ville muligvis også kunne bringe mere for dagen, ikke blot vedrørende hendes aner, men også hvad hendes mand HANS NIELSEN og hans herkomst angår.

CHRISTEN HANSENS hustru BIRGITTE THOMASDATTERS herkomst.

En notits i folketællingslisten 1845 for Tem sogn ledte på sporet af, hvor BIRGITTE THOMASDATTER havde sin oprindelse. Til forskel fra de ældre folketællingslister udmærker den fra 1845 sig ved at have en rubrik til angivelse af mands og hustrus fødesogn. Og i den rubrik var Grønbæk sogn anført som BIRGITTE THOMASDATTERS fødested. Det viste sig da også, at det tillige var i Grønbæk kirke hun var blevet viet til CHRISTEN HANSEN. Herom havde kirkebogen for Grønbæk sogn følgende notat: "Enkemand CHRISTEN HANSEN, BOENDE I Gjødvad by og sogn og pigen BIRGITTE THOMASDATTER af Grønbæk by og sogn, viet 31.10.1812. Men ikke blot sted- og tidsfæstede dette notat den 2's vielse; det bragte også den nye oplysning, at CHRISTEN HANSEN ved indgåelsen af sit ægteskab med BIRGITTE THOMASDATTER var enkemand.

Men hvem havde han tidligere været gift med? Det gav Tvilum kirkebog svaret på i form af 2 hinanden supplerende dødsnotater: 1) 1792 blev CHRISTEN HANSENS HANS begravet 3 år og 3 måneder og 2) 1795 4. søndag efter påske blev CHRISTEN HANSENS og ANE KIRSTINE POULSDATTERS: HANS begravet. Notaterne viser, at parret mistede disse 2 børn (begge opkaldt efter CHRISTEN HANSENS fader). Desuden at CHRISTEN HANSENS 1. hustru hed ANE KIRSTINE POULSDATTER. Og da CHRISTEN HANSEN ved folketællingen i 1787 endnu var ugift, kan man endelig drage den slutning, at de formodentlig må være blevet viet ret kort tid efter (1788-89). I tiden mellem 1795 og 1801 må de så være flyttet fra Sminge til Gjødvad sogn, idet familien på folketællingslisten 1801 for dette sogn er opført således:

KRISTEN HANSEN, 39 år, bonde og gårdbeboer

ANE KIRSTINE POULSDATTER, 39 år

RASMUS CHRISTENSEN, 11 år

ANE POULINE, 9 år

Flytningen til Gjødvad skyldes antagelig, at ANE KIRSTINE POUKSDATTER stammede fra dette sogn (dette er dog vist tvivlsomt; i alt fald har det ikke været muligt at finde hendes fødsel i Gjødvad kirkebogs dåbsregister. Måske har også hun været fra Tvilum sogn). Og formodentlig er hun og CHRISTEN HANSEN også blevet viet der, men da de gamle kirkebøger for Gjødvad sogn er brændt, og de bevarede blot går tilbage til 1790 lader dette sig vanskeligt eftervise. Derimod har Gjødvad kirkebog hendes død i 1810 og fortæller, at hun blev 49 år gammel. Et par år efter indgik så den nu halvtredsårige CHRISTEN HANSEN sit 2. ægteskab med BIRGITTE THOMASDATTER. Deres første barn blev kaldt ANE KIRSTINE efter den afdøde første hustru ANE KIRSTINE POULSDATTER. Først en efterfølgende datter bliver opkaldt efter Christen Hansens moder: Else. Om BIRGITTE THOMASDATTER hedder det i dåbsnotatet i Grønbæk kirkebog: "1782. Trinitatis søndag THOMAS IVERSEN af Grønbæk og hustru METTE JENS DATTER et barn til dåben, født 22.5, nemlig BIRGITTE. Susc. (gudmoder) Karen Nielsdatter af Grønbæk præstegård (formodentlig sognepræstens, Niels Hurtigkarls datter. Testes (vidner): Martinus Iversen, Niels Kristensen, Søren Kiørsgaard og Søren Pedersens hustru af Grønbæk".

BIRGITTE THOMASDATTER, en halv snes år yngre end sin tilkommende mand, var altså datter af THOMAS IVERSEN og METTE JENS DATTER, der boede i Grønbæk by og sogn og ifølge kirkebogen blev viet (eller trolovet) 11.10.1772 (han ca. 40 år; hun ca. 30 år gammel). Forlovere var Mads Busborg af Grauballe (i annekssognet Svostrup) og Rasmus Østergaard, ligeledes af Grauballe.

Og samtidig oplyses det, at bruden METTE JENSDATTER var fra Grauballe. Hun må være identisk med den Mette, hvis dåb er indført i Svostrup kirkebog under 1744, 6. søndag efter trinitatis, idet dog kun faderens navn: JENS THOMASSEN af Grauballe er anført. Hun blev båret af Christen Andersens hustru, og dåbsvidner var: Jens Andersen og Peder Jacobsen af Svostrup; Peder Pedersens søn af Dalsgaard, Mads Busborg og Jens Busborgs hustruer af Grauballe (som det ses ovenfor optræder Mads Busborg siden som forlover ved hendes vielse til Thomas Iversen).

Folketællingerne 1787 og 1801 for Grønbæk by anfører flg. personer i hustruen hos Thomas Iversen:

1787:

THOMS IVERSEN, husbonde, 56 år, bonde og gårdbeboer, gift 1. gang

METTE JENSDATTER, hustru, 46 år

Børn:

ELSE THOMASDATTER, 12 år

JENS THOMASEN, 10 år

BIRGITTE THOMDATTER, 5 år

Jens Iversen, tjenestekarl, 63 år (måske en bror til Thomas?)

1801:

THOMAS IVERSEN, 69 år

METTE JENSDATTER, 57 år

JENS THOMSEM, 24 år

BIRGITTE THOMASDATTER, 19 år

METTE JENSDATTERS fader JENS THOMASSEN DØDE 1761; hans enke samme år en månedstid senere, uden at hendes navn nævnes; men måske har hun heddet BIRGITTE, så BIRGITTE THOMASDATTER er blevet opkaldt efter sin mormoder. Det er troligt, at det ville være muligt, at følge METTE JENSDATTERS forslægt længere tilbage og redegøre mere udførligt for den, men det ville kræve yderligere undersøgelse.

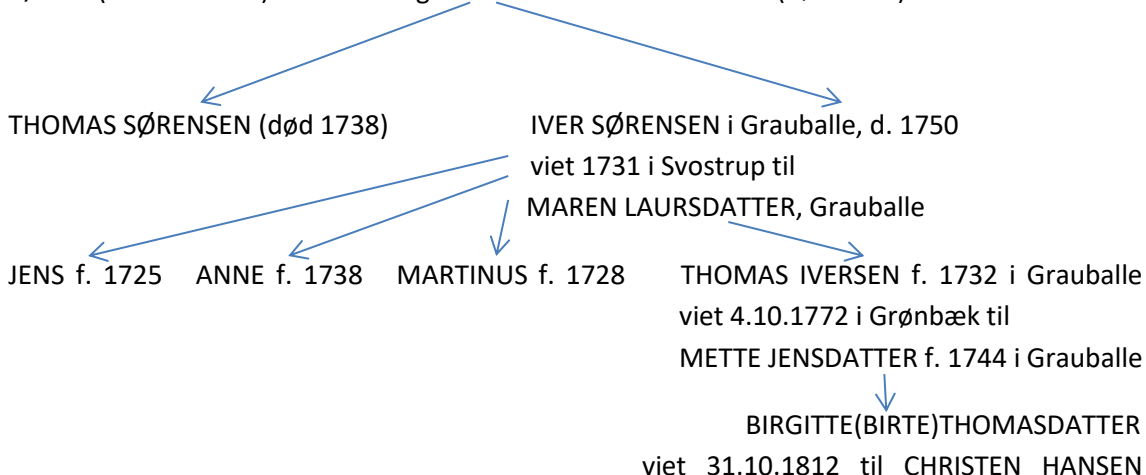
Hvad METTE JENSDATTERS mand THOMAS IVERSEN angår, fremgår de af Grønbæk kirkebog (1730-70), at han var søn af IVER SØRENSEN i Grønbæk og blev døbt 1732 1. søndag efter påske, båret til dåben af Madame Hurtigkarl (præstefruen i Grønbæk). Han var IVER SØRENSENS første barn og moderen var MAREN LAURSDATTER, HVILKETt fremgår af flg. kirkebogsnotat om deres vielse: "1731. Dom.25 post Trin.: IVER SØRENSEN, ladefoged på Vinderslevgaard troloved til MAREN LAURSDATTER i Grauballe. Forlovere: Bertil Møller, Holm Mølle og Frans Podemester fra Vinderslevgaard. De blev viet i Svostrup kirke. IVER SØRENSEN døde i Grønbæk i 1750; men hverken hans fødsel (hans alder opgives ikke i forbindelse med dødsfaldet) eller hans vielse er fundet. Ud over THOMAS havde han en søn MARTINUS (f. 1729), der optræder som fadder ved BIRGITTE THOMASDATTERS, broderdatterens dåb. Desuden en datter ANNE, død 1738 (uden aldersangivelse). Og endelig formentlig også en søn JENS (F. 1725) – identisk med den JENS IVERSEN, der ved folketællingen 1787 nævnes som tjenestekarl hos THOMAS IVERSEN i

Grønbæk, og som da er 63 år gammel¹. Sønnen Martinus var skrædder og blev i 1756 9. søndag efter trinitatis gift med Charlotte Amalia Tygesdatter på Allinggaard med ingen ringere end Mons. Andreas Fischer (vist ejer af Allinggaard) og sognepræsten i Grønbæk Niels Hurtigkarl som forlovere.

Et gæt

Skrædder MARTINUS' kunne tyde på, at der har været skræddertraditioner i hans familie. Og nu meddeler Grønbæk kirkebog, at i 1693 døde SØREN SKREDDERS hustru SIDSEL IVERSDATTER. Man studser her over hendes patronym: IVERSDATTER og spørger sig selv, om denne SIDSEL IVERSDATTER måske kunne være IVER SØRENSENS moder og han altså opkaldt efter sin morfader. Dersom han var søn af SØREN SKRÆDDER og SIDSEL IVERSDATTER ligger det i det mindste lige for, at han kunne være blevet kaldt IVER SØRENSEN. Videre lægger man mærke til, at der ifølge Grønbæk kirkebog i 1738 dør "en THOM. SØRENSEN udi Grønbæk", 72 år gammel (f. 1664). Denne THOM. SØRENSEN lod sig eventuelt indplacere i familiesammenhængen f.eks. som IVER SØRENSENS broder. Deres fælles fader: SØREN SKRÆDDER, hvis faders navn ikke kendes, kunne så have heddet SØREN THOMASSEN, og man ville da nå til følgende opstilling.

SØREN (THOMASSEN) SKRÆDDER gift med SIDSEL IVERSDATTER (død 1693)

En opstilling, der dog vil være gætteeri, indtil den eventuelt kan bekræftes ved en mere indgående undersøgelse af Grønbæk kirkebog. At IVER SØRENSENS fødsel ikke hidtil er fundet i kirkebogen, kan dog skyldes, at han er født før 1686, det år kirkebogen er påbegyndt (jfr. at THOM. SØRENSEN skulle være født 1664, hvilket dog måske også kunne tydes således, at han har været fader til SØREN SKRÆDDER og farfader til IVER SØRENSEN).

Endelig kan det nævnes, at der i 1741 dør en ELSE SØRENSDATTER i Grønbæk, 79 år gammel

¹ Da Anders Andersen, Svostrup (en af mors forfædre) blev døbt i 1776 (se redegørelsen for ANE KARHRINE BENDTSENS forslægt s.9 nævnes som en af hans faddere: Jens Iversens hustru af Grauballe. Det er ikke utænkeligt, at der her er tale om Iver Sørensens søn Jens. Han kunne siden (efter at være blevet enkemand (?)) have fået tjeneste hos broderen Thomas.

(f.1662), som kunne være IVER SØRRENSSENS² hustru. Herfor kunne tale, at IVER SØRRENSSENS søn THOMAS kalder sin ældste datter akkurat ELSE, altså sandsynligvis opkalder hende efter sin moder.

Morsomt nok har såvel fars som mors forslægt levet samtidig i Svostrup sogn. Den ved Thomas Iversens og Mette Jensdatters vielse i Grønbæk kirke i 1772 nævnte forlover Rasmus Østergaard af Grauballe, var i 1776 ved sin hustru også repræsenteret, da Anders Jensens søn Anders (mors oldefar på mødrene side) blev døbt. Hun var Anders' gudmoder. Og selv var Rasmus Østergaard blandt fadderne, da Anders Jensens datter: Margrethe blev døbt i 1772. Endelig er det ikke udelukket, at den Jens Andersen, der nævnes som fadder ved Mette Jensdatters dåb i Svostrup kirke 1744, kan have været fader til ovennævnte Anders Jensen (mors tipoldefar på mødrene side), der må være født ca. 1724.

NIELS CHRISTENSENS hustru KIRSTEN JØRGENDATTERS forslægt.

NIELS CHRISTENSENS hustru i 1. ægteskab hed KIRSTEN JØRGENDATTER og var datter af JØRGEN OLESEN og ANE NIELSDATTER. Man finder dem sammen opført på folketællingslisten 1834 for Tem sogn således:

Chrestinedal, en gaard:

Niels Pedersen, 54 år, fæster af gården, enkemand

Peter Nielsen, 14 år, hans børn

Caroline Nielsdatter 20 år, hans børn

Andriette ? år, hans børn

JØRGEN OLESEN, 49 år. Har leiet gaarden.

ANE KIRSTINE CHRISTENSENDATTER, 37 år, hans kone

OLE?

CHRESTINE, 12 år

DORTHE, 11 år

METTE, 9 år

KIRSTEN, 7 år

ANE CATHRINE, 5 år

Rasmus Olesen, 40 år, tjenestefolk

Jens Rasmussen, ?, tjenestefolk

Alt i alt en fæstegård med 14 beboere .

Af JØRGEN OLESENS og ANE KIRSTINE CHRISTENSENDATTER (i kirkebogen kaldes hun altid Nielsdatter. Om grunden til denne forskel senere!) børn var det den på listen opførte 7-årige datter KIRSTEN, der i 1853 blev gift med NIELS CHRISTENSEN.

Bevis herfor:

Den KIRSTEN JØRGENDATTER, som i 1853 bliver NIELS CHRISTENSENS hustru 25 ¾ år gammel

² Antagelsen lader sig dog ikke opretholde. Else Sørensdatter, f. 1664 kan umuligt have været moder til THOMAS, f. 1732. Snarere kunne hun være en søster til Thomas og evt. Iver Sørensen, dersom hun i det hele taget har været af familien.

kaldes i kirkebogen udtrykkelig for gårdforpagter JØRGEN OLESENS datter, ligesom denne da også er indført som den ene af de to forlovere ved vielsen. Som det citerede uddrag af folketællingslisten udviser, skulle KIRTEJEN JØRGENDATTER være født ca. 1827 og hendes forældre ca. 1785 (JØRGEN OLESEN) og 1797 (ANE KIRSTINE NIELSDATTER/CHRISTENDATTER). I 1853, da Kirsten Jørgensen blev gift med Niels Christensen, boede hendes forældre imidlertid ikke længere på CHRESTINEDAL, men var åbenbart engang mellem 1834 og 1840 flyttet til "Østergaard" i Virklund. Her anbringer i alt fald folketællingslisten 1840 dem, som nedenstående udskrift viser:

Virklund by, "Østergaard", en fæstegård.
JØRGEN OLESEN, 55 år. Fæster af gården
ANE KIRSTINE CHRISTENDATTER, 53 år, hans kone
OLE, ? år
DORTHE, 17 år
METTE, 16 år
KIRSTEN, 12 år
ANE CATHRINE, 8 år
RASMUS OLESEN, 46 år, indsidder og daglejer
KAREN MARIE RASMUSDATTER, 37 år, hans kone
OLE, 12 år
RASMUS, 4 år
KIRSTEN, 16 år
DORTHE, 11 år
ANE MARGRETHE, 7 år
(igen 14 beboere, som på CHRESTINEDAL)

Fæstegården "Østergaard" i Virklund (Matr.nr. 20) gik siden, da JØRGEN OLESEN 1.5.1857 fik skøde på den, over i selveje. (Skødet har fætter SVEND) I Iller (søn af farbror Michael) fundet i et gammelt skab, der har tilhørt bedstefar CHRISTIAN NIELSEN). Knap tå år efter, i 1859, overtages gården af NIELS CHRISTENSEN, som i 1853 var blevet JØRGEN OLESENS svigersøn. Og i 1901 overtages den derefter af bedstefar, som indtil da havde haft "Paradisgården" i Virklund. Bedstefar må vist så omkring 1915 have afhændet den (i 1916 bor han i Silkeborg). Nu eksisterer den gamle gård, som vel altså i mere end 75 år har været hjemsted for en del af familien, så vidt vides, ikke mere, men er ligesom fars fødehjem "Paradisgården" blevet opslugt af Silkeborg-forstaden: Virklund.

JØRGEN OLESEN og ANE KIRSTINE NIELSDATTER/CHRISTENDATTER døde begge i 1864, han 78, hun 68 år gammel, siger kirkebogen, efter mange års ægteskab, idet de blev viet i Tem kirke allerede i 1821. Hven var de og hvor kom de fra? Det skal der i det følgende søges redegjort for under II, 1) JØRGEN OLESENS vedkommende og derefter under II, 2) for ANE KIRSTINE NIELSDATTERS/CHRISTENDATTERS vedkommende.

JØRGEN OLESENS HERKOMST

Det viste sig ikke muligt at finde JØRGEN OLESENS fødsel i Tem kirkebog. Men hvor skulle den så søges! Her kom de to ovenfor fremdragne folketællingslister for Tem (1834 og 1840) til hjælp. På dem begge figurerer der jo en RASMUS OLESEN, i 1834 som tjenestekarl på "Chrestinedal" og i 1840 som inderste og daglejer på "Østergaard" i Virklund. Den tanke meldte sig, at denne Rasmus Olesen kunne være Jørgen Olesens broder. Og da nu Tem kirkebogs tilgangsliste i begyndelsen havde en Rasmus Olesen, der var flyttet til sognet fra Skanderup (eller Skannerup) sogn, lå det nær at antage, at også Jørgen Olesen, dersom han virkelig var Rasmus Olesens broder, måske kunne være kommet derfra. Det viste sig at være tilfældet, selv om han undervejs til Tem sogn øjensynligt undervejs en tid havde plads i Linaa sogn. JØRGEN OLESEN var født i Skanderup sogn, Gern herred, som søn af OLE PEDERSEN og hustru DORTHE LAURSDATTER. Han skulle jo, som det fremgik af folketællingslisten 1834 være født ca. 1785. Og nu stod der at læse i Skanderup kirkebog: "1785 I. ma f. Epihh (= 1. søndag efter Helligtrekonger) havde hyrden OLE PEDERSEN sit hjemmedøbte barn i kirke kaldet JØRGEN. Båren af Jens Thomsens hustru af Sall sogn, Agterup by". (Desuden 3 mandlige faddere fra "Schanderup" sogn). Og ydermere fremgik det af kirkebogen, at hyrden OLE PEDERSEN også havde en søn: RASMUS. Hertil kom, at såvel JØRGEN som RASMUS kaldte en af deres døtre for DORTHE. DORTHE hed jo nemlig OLE PEDERSENS hustru, som Skanderup kirkebogs vielsesnotat gør det klart: "19.8.1777, tirsdag bleve copulerede ungarl OLE PEDERSEN og pige DORTHE LAURSDATTER, begge tjenende N. Nielsen i Dalbye" (en landsby i Skanderup sogn). Al tvivl med hensyn til JØRGEN OLESENS oprindelse måtte hermed være udelukket. Udover JØRGEN og RASMUS var der adskillige andre børn i ægteskabet mellem OLE PEDERSEN og DORTHE LAURSDATTER. Kirkebogen nævner mindst 9, hvoraf nogle dog synes at være døde som små. Sådan må det jo forstås, når man ser samme navn blive givet også til et efterfølgende barn. Ole Pedersens og Dorthe Laursdatters første barn, der blev født en måneds tid, efter at forældrene var blevet gift, kom til at hedde: PEDER; det sidste, hvis navn er fundet, blev født i 1792. Det var RASMUS, han, der ligesom JØRGEN OLESEN blev bosat i Tem sogn. Andre af børnene hed: LAURS – NIELS – KAREN og ANE. Deres fader: OLE PEDERSEN døde i Skanderup sogn i 1798, 50 år gammel (f. ca. 1748); hans enke DORTHE LAURSDATTER døde samme sted i 1801, 46 år gammel (f. ca. 1755). Og OLE PEDERSENS bestilling var altså at være hyrde. Derfor i denne sammenhæng lidt om:

HYRDEN I DET GAMLE LANDSBYSAMFUND

Hvad betegnelsen hyrde angår, skriver H. P. Hansen i sin bog: "Hyrdeliv på landet" (s.9-13) bl.a.: "For landsbyens fælles anliggender var der i landsbyernes vider og vedtægter fastsat regler for kreaturerne pasning. Til fælleshjorden, de løsgående kreaturer, lejede man en byhyrde, hvis bestilling ikke gik på omgang. Det hedder undertiden i disse vedtægter, at ingen må holde særhjerd eller særdrift, således i Snebjerg vide fra 1678 "når vi skal holde hyrde til voris får, da skal ingen vogte sine får sær, men lade dem følge hyrde af hjord". Når der bemærkes, at man skal holde hyrde til kvæget, menes der vel en ældre byhyrde. Efterhånden som fællesskabet blev ophævet i løbet af 1800-årene, blev byhyrderne afskaffede, dog kunne det hænde, at mænd, der boede nær sammen, kunne finde, at det var praktisk at fæste en fælleshyrde til deres

løsgående kreaturer og får”.

Gang på gang støder man i landsoggenes gamle kirkebøger på hyrden. Det må have været almindeligt, at han hørte med i ”bybilledet” og havde en funktion at udfylde i landsbyfællesskabet, selv om han næppe har hørt til fællesskabets ”øvre” lag.

H. P. Hansen meddeler i ”Skovlovringer” 1936 (Danmarks Folkeminder nr. 42) s. 70: ”Jens Christensen i Refshede (Kragelund sogn) fortalte, at man før 1791 havde fællesdrift i Kragelund. Der fandtes dengang ingen beboede steder på bymarken uden for byen, og de store hedestrækninger lå hen som fælles overdrev. Dengang havde man byhyrde. Den sidste hed Mikkell, og når han om morgenen tudede i sit tyrehorn, drev folk deres kreaturer ud p gaden, og så overtog Mikkell styret. Om aftenen blæste Mikkell atter i hornet, når han kom tilbage, og så hentede bymændene deres kreaturer”.

Og om byhyrdens aflønning kan man læse i bl.a. H. F. Feilbergs: Dansk bondeliv, s.152ff): ”Han blev kendt i hvert hjem; thi han gik visse dage om ”i madding” i byen. Hyrden blev fæstet af oldermanden; to mænd i byen måtte love for ham; hans løn var i Saxild: 1) Skp. Mel for hver 5 køer hvert halve år, 2) en Skp byg for hver 5 køer, 3) for strågfæ, d.v.s. fremmed kvæg, som tages på græs, en Skp. Havre eller penge derfor efter kapitelskøb for 5 nød; 4) for får, lam og kalve et nannest (afgift) i naturalier så godt som 6 skilling om julen og et om pinsedagen eller penge derfor, 5) et læs brændsel af hver mand om året, halve byen om vinteren, halve byen om sommeren, 6) hvad mælken angår, da skal han ikke have køernes mælk før 6 uger, efter at koen har båret, og fårene må han malke fra St. Hansdag til St. Mikkelsdag. Mange steder hørte der embedsbolig og jordlod til hans løn; en nu afdød gammel mand i Brørup sogn har fortalt mig, at byhyrden havde hus, have, ko og nogle får, at han i en af byerne i Koldingegnen havde set et hydehus, hvor der stod skrevet over døren: ”Tjen tro og ærlig, så skal du lønnes oprigtig”. Hyrdens hjælpere var enten ”løbedrenge” som han selv holdt eller også ”bud” fra gårdene i byen, der på omgang mødte hos ham. Sin kost fik han ved at gå om ”i madding” fra gård til gård et vist antal dage i forhold til køerne, han havde fra hvert sted; ville nogen ikke rettelig ”made” ham, skulle der bødes kurant”. (Mon dette også gjaldt de gifte hyrder? – gift var mange af dem, hvad kirkebøgerne vidner om).

Om byhyrden i Gånsager (i Vodder syd for Roager) skriver Feilberg, at han var i den tid en vigtig mand, der havde større indtægter end degnen i Vodder (hvad måske ikke sagde så meget!) Han havde frit hus og brændsel, og desuden græs til to køer; penge, mælk og korn fik han også. Og ved juletid havde han ret til at gå byen rundt og bede om flæsk, kød, brød, smør, tællelys. Så tog han sin kone og en tørvekurv med og samlede ”æ revenyr” ind; når kurven var blevet fuld, gik de hjem og tømte den. Hvert sted blev de skænkede med øl og snaps, men for ikke at få for meget og heller ikke lade stå, havde de flasker med og fyldte deri, hvad de ikke orkede at fortære” (s.177-78).

Man må vel forestille sig, at OLE PEDERSEN har været en sådan byhyrde, som man kendte i det gamle landsbyfællesskabstid. Levevilkårene, der blev budt hyrden, har nok kunnet variere noget fra egn til egn, afhængig også af gårdenes antal og hjordenes størrelse. Men selv om han, som i Gånsager, kunne have større indtægter end degnen i Vodder, har det næppe været ensbetydende med, at der var grund til at misunde ham. Den ret, han kunne have til ved. Juletid at gå rundt og bede om naturalier i gårdene, siger dog et og andet om hans stilling. Så det er

vist rimeligt at antage, at OLE PEDERSEN med sin børnerige familie ikke har hørt til de begunstigede i sognet, men har kendt en hel del til, hvad trange kår vil sige. Ja, man fristes til at spørge, om hans og hans hustrus forholdsvis tidlige død kan have haft sammenhæng dermed.

Hvad ovenfor er meddelt om JØRGEN OLESEN søn af hyrden OLE PEDERSEN i Skanderup og hans hustru DORTHE LAURSDATTER lader sig sikkert dokumentere. Derimod må det følgende, som præsenterer det resultat, jeg er kommet til med hensyn til først OLE PEDERSEN og dernæst hans hustrus herkomst, tages med et vist forbehold, da der er et og andet, som her godt kunne ønskes sikrere underbygget.

Men hvad OLE PEDERSEN angår, må han efter alt at dømme have været søn af PEDER SMED i landsbyen Horn i Tvillum sogn. Om denne PEDER SMED kan der hentes nogle oplysninger i Tvillum kirkebog. 1) Præsten kaster jord på Peder Smed i Horn 1795, 5. søndag efter påske. Han angives at være blevet 67 år gammel. 2) Peder Smed bliver i 1744 trolovet og i 1745 gift med KAREN CHRISTENSDATTER, 3). Der kommer i det mindste 2 børn i deres ægteskab, nemlig JØRGEN (f. 1747 og død 1749 2½ år gammel) og OLE (f. 1749). Muligvis også en datter SIDSEL (f. 1752). Og nu til begrundelsen for, at OLE PEDERSEN var søn af PEDER SMED i Horn i Tvillum sogn. Her kan det først nævnes, at da Ole Pedersen dør i Skanderup i 1798, angives han at være 50 år, hvilket nogenlunde stemmer med fødselsåret i Tvillum kirkebog for Peder Smeds Ole (1749). Strengt taget er 1749 ikke fødsels- men dåbsåret, så sætter man, at han er blevet døbt først på året 1749, kan han meget vel være født sidst på året 1748.

For det andet kaldes to af OLE PEDERSENS børn: KAREN og JØRGEN. Og KAREN hedder jo PEDER SMEDS hustru, JØRGEN, PEDER SMEDS ældste søn, der døde som lille. For det tredje er der faddernavnene i forbindelse med OLE PEDERSENS børns dåb at lægge mærke til. Fadderlisterne omfatter jævnligt 2 grupper af personer. Dels er der faddere, som tydeligt er hentet så at sige i nabolaget; dels er der faddere, og det gælder ofte gudmoderen, som er hentet andetsteds og ofte længere borte fra. Og når det sidste er tilfældet, vil det ofte være et indicium for, at vedkommende fadder (gudmoderen) står i et slægtskabsforhold til barnets forældre. Det er grunden til, at de er blevet hentet "udefra". Og så antyder det måske allerede noget, at da OLE PEDERSENS søn NIELS i 1782 bliver døbt, bliver han båret af Lisbeth Axelsdatter af Horn. For selv om jeg ikke i dette tilfælde er i stand til at udrede et bestemt slægtskabsforhold, drejer det sig altså dog om en tilknytning til Horn (Peder Smeds landsby) af en eller anden art. Og videre: da OLE PEDERSENS og DORTHE LAURSDATTERS første fødte barn (PEDER) bliver døbt, bæres det af SIDSEL PEDERSDATTER af Farre i Sporup sogn, j.fr. at noget tyder på, at PEDER SMED i Horn også havde en datter Sidsel. Den pågældende gudmoder SIDSEL PEDERSDATTER af Farre synes ikke at være født i Sporup sogn, hvor hun blev gift med en Peder Pedersen. Og kunne hun da ikke stamme fra Horn og være OLE PEDERSENS søster? Det er ganske vist svært at bringe hendes fødselsår i Tvillum kirkebog, der synes at være 1752, i overensstemmelse med den alder, hun er opført med ved folketællingen i Sporup 1787. Men folketællingslisternes aldersangivelser kan tit være upålidelige. Så måske skyldes hendes optræden som gudmoder for OLE PEDERSENS første søn alligevel, at hun har været hans søster. Såvidt i alt fald begrundelserne for, at OLE PEDERSEN har været søn af PEDER SMED i Horn

Hvad angår denne, blev han som allerede nævnt, begravet 1795, 67 år gammel. Dersom det her drejer sig om "vor" PEDER SMED, hvad der næppe er grund til at tvivle om, skulle han altså være

født 1728. Og da må han åbenbart være født uden for ægteskab. For netop i 1728, septuagesima søndag døbes et barn i Horn, der får navnet Peder. Dets moder er KIRSTEN LASDATTER, og som udlagt barnefader er indført JENS VESTERGAARD(?) fra Grølsted i Skorup sogn. Indtil andet lader sig bevise, må denne PEDER anses for at være identisk med den senere PEDER SMED i Horn. I kirkebogen kaldes han altid således, uden at noget fadernavn nævnes. Det ville ellers have været vejledende, om et sådant "efternavn" havde været anført. Men det kunne måske have sine vanskeligheder, når et barn, født udenfor ægteskab, skulle kaldes med efternavn. I nogle tilfælde kan man have det indtryk, at det i så fald blev nævnt efter den "far", som det blev givet i pleje hos. I oktober 1744 bliver PEDER SMED trolovet med KAREN CHRISTENSDATTER, og året efter i marts måned gift med hende. Han skulle da blot have været 17 år, hvilket forekommer nok så utroligt. Men ikke desto mindre lader det til at have forholdt sig således. Den vist relativt lange trolovelsestid, 4-5 måneder skal måske tages som udtryk for, at der her forelå et usædvanligt tilfælde. Det kunne se ud til, at man har afventet PEDER SMEDS 17-års fødselsdag velsagtens i 1745, inden man ville lade vielsen finde sted. Og dog forekommer det en, at dette meget tidlige bryllup må have haft sin baggrund i ganske særlige omstændigheder. Kan der have foreligget sådanne? Derom kan der vel kun gisnes. Men måske kan der dog være grund til at pege på følgende: Sent på sommeren 1744 døde der i Horn en JØRGEN SMED, 57 år gammel. Tvillum kirkebog nævner tre børn af ham: CHRISTEN (f. 1741), MAREN (f. 1744) og endelig KIRSTEN (døbt 6.1.1745 og altså åbenbart født efter JØRGEN SMEDS død – men hun kaldes udtrykkelig JØRGENS SMEDS KIRSTEN). Et par måneder eller så efter JØRGEN SMEDS død er det, at PEDER SMED og KAREN CHRISTENSDATTER bliver trolovet, mens deres bryllup, som nævnt, først finder sted i marts måned, altså efter, at JØRGEN SMEDS KIRSTEN er født. Det påfaldende er nu, at da PEDER SMEDS og KAREN CHRISTENSDATTER første barn bliver døbt i 1747, får det navnet JØRGEN. Men hvorfor just dette navn? Det er nærliggende at formode, at der er tale om en opkaldelse efter den afdøde JØRGEN SMED, som PEDER SMED muligvis kan have arbejdet hos, eller i hvis hjem han måske endda kan have været optaget (Jørgen Smed var ca. 30 år ældre end Peder Smed). Dette ville i sig selv kunne motivere en opkaldelse efter ham. Men den tanke melder sig uvilkårligt, at KAREN CHRISTENSDATTER, som PEDER SMED bliver gift med endda muligvis kan have været JØRGEN SMEDS enke, som nu gennem ægteskabet med den unge PEDER SMED fandt forsørgelse for sig og sine børn. Dette kan dog kun fremsættes som en hypotese, da kirkebogsmaterialet ikke er af en sådan art, at det tillader en bevisførelse. Alligevel er de en hypotese, der synes at have en del for sig. Bl.a. dette, at fadderne ved JØRGEN SMEDS 3 børns dåb og fadderne for PEDER SMEDS børn med KAREN CHRISTENSDATTER til dels er de samme. Det ville der være en naturlig forklaring på, dersom moderen i begge tilfælde var den samme. Hvad KAREN CHRISTENSDATTER angår er det ikke hidtil lykkedes, hverken at fastslå hendes eventuelle første vielse til JØRGEN SMED eller hendes fødselsår og forældre. En hjælp til det sidste ville det have været, om hendes dødsår og hendes alder, da hun døde, havde kunnet findes. Men indtil videre har al søgen i så henseende været uden resultat.

En mulighed, som dog nok er værd at overveje er, om hun kunne være datter af CHRISTEN KUSK. I alt fald fødes der i 1716 CHRISTEN KUSK i Tvillum sogn en datter: KAREN, altså en KAREN CHRISTENSDATTER, som eventuelt kunne være den samme som PEDER SMEDS senere hustru og altså muligvis også den samme som JØRGEN SMEDS enke. Herfor kunne det tale, at KUSK-familien synes at spille en vis rolle i forbindelse med både JØRGEN og PEDER SMED. Da JØRGEN

SMEDS KIRSTEN bliver døbt i 1745 nævnes en SØREN KUSK blandt fadderne. Og da PEDER SMED selv bliver døbt i 1728 figurerer blandt fadderne en JENS KUSKS hustru. Desuden forekommer i fadderlisterne for såvel JØRGEN som PEDER SMEDS børn gentagne gange både en PEDER CHRISTENSEN og en ANNE CHRISTENDATTER, som begge kunne formodes at være barn af CHRISTEN KUSK og søskende til KAREN CHRISTENDATTER Men dermed er selvsagt endnu intet bevist, blot angivet noget, som måske var værd at arbejde videre med i forsøget på at efterspore KAREN CHRISTENDATTERS herkomst. Men desværre må det siges, at Tvillum kirkebog som så mange andre kirkebøger ikke er helt let at have at gøre med. Dens oplysninger er ofte meget mangelfulde og vanskeligt gennemskuelige, så der forestår en et både møjsommeligt og tidkrævende detektivarbejde, inden man når til vejs ende, hvis man i det hele taget gør det. En oplysning som f.eks. den, at den og den dato "døde smedens kones moder i Truust(?)", bliver man jo et par hundrede år efter ikke umiddelbart meget klogere af. Dog, trods alle foreløbig åbne spørgsmål, forekommer i hvert fald så meget sikkert, at hyrden OLE PEDERSEN i Skanderup sogn virkelig var søn af PEDER SMED og KAREN CHRISTENDATTER i Horn i Tvillum sogn, og dette afsnit skal derfor afsluttes med nogle bemærkninger om:

SMEDEN I DET GAMLE LANDSBYSAMFUND

Herom skriver H. F. Feilberg i "Dansk Bondeliv" bl.a. følgende (s.159f.):

"Smeden er en mand med "videnskab"; han forstår meget og mange slags, både at årelade en hest, om det skal knibe, læse over en syg ko eller måle for "modsæt" (favner af blyso?). Han var ganske sikkert en af den gamle kommunes mest ansete mænd; "Enhver smøj hår si sæjj" (mundheld), hedder det. Hos ham og i kroen kan det meste nyt spørges, og er står nok desuden i "Danske lov", at ingen mand skal stå til regnskab for, hvad han siger på kro og i smedje. Han var kommunal embedsmand. Sagen var således ordnet, at bønderne bragte frem, tørvekul og et par stærke arme til at føre forhammeren med samt øl, brød og brænde med den dag, der var "smøj stævn" for ham; så arbejdede smeden, mens bonden trak bælgen og slog med forhammeren. Får at få noget udrettet skulle smeden holdes i humør med rigeligt brændevin, hvoraf atter følgen blev, at mangfoldige af de gamle smede, der ikke til daglig brug kunne tåle at gå med "en hat" for meget, gik til grunde af druk.

"Hvo, som vil til smeden gå,
han skal både blæs´ og slå,
hente vand og trække sten,
give smeden, hvad han fortjen!
Hvo, som smedens ven vil være,
må en pægl brændevin med sig bære
(Gl. smedevise).

Smeden var som sagt, fæstet af kommunen som "bysmed". Vesterpå har jeg ingen smedeakkorder truffet; østpå er de derimod, så vidt jeg ved, endnu almindelige. Akkord fra Skanderborgeggen blev besluttet Valborg aften og bestemte til smeden 1) smedelod, omkring 4 tdr. land med bolig og værksted, 2) et læs tørv at levere af hver gårdmand til Mikkelssdag, 3) et

læs skovbrændsel af hver anden gårdmand at levere om foråret, 4) en Skp. rug og en Skp. malt fra hver mand. I Låsby fik smeden sin lod, som han ejede, frit drevet. Byen holdt hans bolig og værksted vedlige; i løn fik han så 1 Skp. korn, halv rug, halv byg af hver td. Hartkorn, 3 havretvillinger samt et lille læs hør fra hver gård".

En smedekontrakt fra Vibøge på Als findes optrykt i "Bogen om Als", s.112. Den indledes således: " Saa som det hafer Behaget Gud formedelst Døden at bortkalde vores Smed Fridig Thomsen, da hafe Vi igien efter Guds Forsyn og Villie antaget en velagtet Mand Nikolai Hans Christensen af Broe ril vores By-Smed og som der i fordums Tid ingen Skriftlig akord med verandre vad hand Skal gjøre for os og ved Vi ska gife ham derfor vilket i alle Maader efter følger" (- der følger nu en detaljeret redegørelse for de gensidige forpligtelser smeden og bymændene imellem, og kontrakten slutter så med: "Disse for Skrifne ponter Stafæster vi samtlig Saavel Smeden som Naboerne. En for sig urygtig at holde, vilket vi samtl. Under Skrifer.

Wibøge den. 13. september 1768.

Nikolai Hansen Smidt

+ navnene på 8 bymænd.

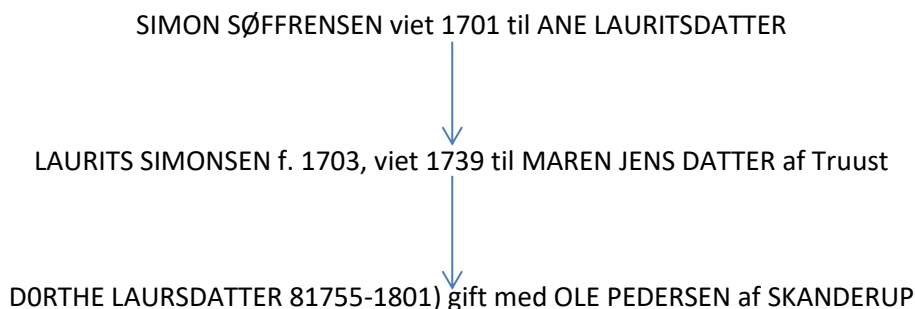
Det skal have været sædvane, på grund af brandfaren at lægge bysmedien enten i nærheden af gadekæret eller i landsbyens udkant.

OLE PEDERSENS hustru: DORTHE LAURSDATTERS FORSLÆGT

DORTHE LAURSDATTER, der blev gift med OLE PEDERSEN, medens hun tjente sammen med denne på N. Niensens gård i Dalby, Skanderup sogn, var antagelig datter af LAURIDS SIMONSEN i Lyngby, Sporup sogn. Da nemlig Ole Pedersens og Dorthe Laurdatters søn NIELS BLEV DØBT I Skanderup i 1780, blev han båret af ANE KATHRINE af Lyngby i Sporup sogn. Og af et eftersyn af folketællingslisten for Sporup sogn 1801 fremgik det, at der da i Lyngby boede en ANE KATHRINE LAURSDATTER gift med gårdmand POVEL SØRENSEN (som dennes 2. hustru). Hun var i 1801 50 år gammel og skulle altså være født ca. 1751. Dette stemte med Sporup kirkebog, der under 1751 havde en ANE KATHRINE, født som datter af LAURIDS SIMONSEN. Nu fremgik det videre af kirkebogen, at samme LAURIDS SIMONSEN foruden andre børn også havde en datter DOROTE født i 1755, netop det år, da OLE PEDERSENS hustru DORTHE LAURSDATTER (ifølge aldersangivelsen i Skanderup kirkebog i forbindelse med hendes død) skulle være født. Det må derfor være nærliggende at slutte, at når ANE KATHRINE fra Lyngby blev gudmoder for OLE PEDERSENS og DORTHE LAURSDATTERS NIELS i 1780, så skyldtes det, at ANE KATHRINE og DORTHE var søstre og deres fælles fader altså: LAURIDS SIMONSEN i Lyngby, Sporup sogn. Der er ganske vist den vanskelighed, at den pågældende gudmoder: ANE KATHRINE i Skanderup kirkebog kaldes JENSDATTER og ikke LAURSDATTER, men jeg er så frimodig at tro, at dette skyldes, at der ved indførelsen af faddernavnene i kirkebogen er indløbet en fejl, så der rettelig skulle have stået ANE KATHRINE LAURSDATTER.

Nævnte LAURIDS SIMONSEN kaldes i kirkebogen også ved lejlighed LAURIDS SMID (SMED) og synes altså at have drevet samme håndværk som OLE PEDERSENS fader. Han var i 1739 blevet

gift med MAREN JENSDATTER af Truust (i Tvillum sogn) og benævnes i den forbindelse LAURIDS SIMONSEN af Lyngby og Truust. Han må være den Lauritz, der blev født i Sporup sogn i 1701. ANE LAURITSDATTER var øjensynligt SIMON SØFFRENSENS 2. hustru, idet han første gang synes at have været gift med ELSKE eller ELSBE ANDERSDATTER (vielse 1695), der blev begravet 31.3.1701, 35 år gammel.

Som det vil ses, er undersøgelsen af DORTHE LAURSDATTERS forslægt ikke ført til ende. Der mangler således LAURIDS SIMONSENS og hans hustru MAREN JENSDATTERS dødsår og desuden hendes fødselsår og forældre. Det skulle ikke være udelukket at finde frem hertil.

JØRGEN OLESENS HSTRU ANE KIRSTINE NIELSDATTERS HERKOMST

Da ANE KIRSTINE i 1821 blev gift med JØRGEN OLESEN, "ungkarl fra Linaa, opholdt hun sig ifølge Tem kirkebog i Røndalshus i dette sogn. Hun var da 23 $\frac{3}{4}$ år, og som forlover for hende er indført CHRISTEN NIELSEN i Røndalshus. 13 år senere bor denne Christen Nielsen stadig i Røndalshus, som det ses af folketællingslisten for Tem 1834, der under Røndalshus har:

NIELS CHRISTENSEN, 32 år, hjulmand

ANE HANSDATTER, 36 år, hans kone

METTE, 7 år

HANS, 3 år

CHRISTEN NIELSEN, 70 år, enkemand, aftægtsmand

MAREN CATRINE HANSDATTER, 53 år, enke, husholderske

HANS CHRISTIAN HENRIKSEN, 11 år, hendes søn

Den 70-årige CHRISTEN NIELSEN bor på dette tidspunkt (1834) åbenbart som aftægtsmand hos sin søn NIELS. Han har mistet sin hustru og skulle være født ca. 1764. Hustruen var ifølge Tem kirkebog død 17.11.1830. Hun kaldes METTE JENSDATTER, husmand CHRISTEN NIELSENS hustru i Røndalshus, og angives ved sin død at have været 66 år gammel (f. ca. 1764). Selv døde CHRISTEN NIELSEN 27.5.1839 som aftægtsmand i Røndalshus, 75 år gammel.

Nu var det på grundlag af ovenstående nærliggende at antage, at ANE KIRSTINE (gift med JØRGEN OLESEN i 1821) måtte være en datter af CHRISTEN NIELSEN og hans hustru METTE JENSDATTER. Hun var jo fra Røndalshus, og CHRISTEN NIELSEN havde været forlover for hende.

På folketællingslisterne kaldes hun da også for CHRISTENSDATTER. Men heroverfor står rigtignok det ejendommelige, at overalt hvor hun er indført i kirkebogen, benævnes hun ikke CHRISTENSDATTER, men NIELSDATTER. Hvorfor denne dobbelthed?

Men først, hvem var CHRISTEN NIELSEN? Og hvor var han fra. Svaret gav notatet om hans død i Tem kirkebog i form af en oplysning om, at hans fødesogn var Balle sogn (nord-nordvest for Silkeborg). Her skulle han altså være født ca. 1764. Og netop dette år har da Balle kirkebog også blandt sognets døbte en CHRISTEN. Det pågældende notat lyder: "CHRISTEN. Moderen ANNE KIRSTINE CHRISTENSDATTER, som tjente i Silkeborg Mølle, udlagde som barnefader Hans Jørgensen, Funder, soldat". Vidnerne vare: P. eller R. Lauesen og Christen Pedersen. Og barnet blev båret af Søren Niensens hustru i Gødvad (dengang anneks sogn til Balle). Man kan gætte på, at den sidstnævnte af de to dåbsvidner: CHRISTEN PEDERSEN har været ANNE KIRSTINE CHRISTENDATTERS fader og altså barnets morfader. Balle kirkebog er desværre gået tabt for den periode der kunne komme i betragtning for Anne Kirstines fødselsår, så det er ikke muligt ad den vej, at få bekræftet, at hun var datter af Christen Pedersen. Endnu i 1787 synes CHRISTEN NIELSEN at befinde sig i Balle sogn. I dette år tjener der nemlig en CHRISTEN NIELSEN som karl hos Lars Nielsen og hustru Karen Nielsen i dette sogn, og da tjenestekarlens alder på dette tidspunkt opgives til 23 år (svarende til 1764 som fødselsår, drejer det sig efter al sandsynlighed om ANNE KIRSTINE CHRISTENDATTERS søn. Om han nu er blevet døbt i Balle eller Gødvad kirke, så har han utvivlsomt med rette regnet Balle for sit hjem sogn. Og det ligger nær at formode, at hans efternavn: Nielsen stammer fra en familie i dette sogn, der har taget ham til sig, og som han er vokset op hos, uden at det er muligt at afgøre hvilken NIELS det er, han har fået til stedfader, om det var hans morbroder NIELS CHRISTENSEN i Hvinningdal eller en anden NIELS. Som allerede omtalt dukker han så længere med tiden op i Tem sogn som forlover for datteren ANNE KIRSTINE og bor da i Røndalshus. I de mellemliggende år (d.v.s. mellem 1787 og 1821) er han blevet gift med METTE JENSDATTER. Men når og hvor er han blevet gift med hende? Jo, efter megen forgæves leden dukkede ægteparret omsider op i Funder sogn, hvor folketællingslisten 1801 som 26. familie i Funder havde:

CHRISTEN NIELSEN, husbond, 34 år, husmand med jord; gift 1. gang.

METTE JENSDATTER, hans kone, 35 år; gift 2. gang.

HANS, 5 år, konens søn

ANNE KIRSTINE, 3år, hendes datter

TOMAS, 2 år, hendes søn

CHRISTEN NIELSEN var altså blevet gift med METTE JENSDATTER, efter at hun have mistet sin første mand. Og hun havde fra sit første ægteskab bragt 3 børn, deriblandt ANNE KIRSTINE, med sig ind i det nye ægteskab. Og nu kunne Funder kirkebog hjælpe videre, idet det af den fremgik, hvem ANNE KIRSTINES rigtige fader var. Her var nemlig METTE JENSDATTERS børn indført som børn af hende og NIELS HANSEN. Det gjaldt således ANNE KIRSTINE, om hvem det i kirkebogen hed: "10.5.1795 blev inddøbt i præstegården en datter af ægtefællerne NIELS HANSEN og METTE JENSDATTER". Barnet blev nævnt ANNE KIRSTINE. "Hjemmedåben publiceret i Funder kirke 5. søndag efter påske". Samtidig havde dermed gåden vedrørende det ejendommelige forhold, at ANNE KIRSTINE i Tem sogn snart benævnes CHRISTENSDATTER (folketællingslisterne) og snart NIELSDATTER (kirkebogen) fundet sin forklaring. CHRISTENSDATTER var hun kommet til

at hedde efter sin stedfader, NIELSDATTER hed hun rettelig efter sin rigtige fader.

Som udskriften af folketællingslisten for Funder 1801 viser det, bragte METTE JENSDATTER foruden ANE KIRSTINE også 2 drenge med sig ind i ægteskabet med CHRISTEN NIELSEN, nemlig HANS (f.5.2.1791) og TOMAS (f.27.7.1799). Men i virkeligheden havde hun med sin første mand endnu et barn: JENS. Han blev hjemmedøbt i Funder kirke 5.2.1791 og havde som gudmor Jens Lausens hustru af Balle sogn: Gjertrud Nielsdatter, og blandt fadderne i øvrigt nævnes Kirsten Nielsdatter af Funder. Det næste barn: HANS blev hjemmedøbt i præstegården 3.4.1795. Gudmoder var konen ANNE JENSDATTER fra Kragelund, og bl.a. fadderne nævnes bl.a. HANS JENSEN, ligeledes fra Kragelund. Så fulgte ANE KIRSTINE 10.5.1797, der som gudmoder havde PEDER JENSENS hustru MAREN af Kragelund. Desuden figurerer bl.a. fadderne en SØREN JENSEN af Funder. Det sidste af METTE JENSDATTERS børn med NIELS HANSEN, sønnen TOMAS blev døbt 28.7.1799. Om ham hedder det, at METTE JENSDATTER, HIELS HANSENS hustru i Funder fødte ham 26.7, og at han blev døbt dagen efter og båret af Anne Nielsdatter, Anders Poulsens hustru af Funder. Blandt fadderne nævnes SØREN JENSEN af Funder. Dette barns dåb blev først publiceret (fremstillet) 13.10.1799. Niels Hansens vielse til Mette Jensdatter må vel have fundet sted ca. 1790. Men mærkelig nok har det ikke været mulig at opdage, hvor den har fundet sted. Den synes ikke at være indført i Kragelund kirkebog, skønt Mettes fader må antages, at have boet i Kragelund ved den tid. Og heller ikke i Funder kirkebog, som var Niels Hansens hjem sogn. Også om NIELS HANSENS død kunne man læse i kirkebogen. Der stod herom: "3.10.1799 blev selvejergårdmand NIELS HANSEN i Funder fundet død udi sin marklod ved en dam, 45 år gammel" med en tilføjelse om, at begravelsen kunne finde sted efter foretaget lovligt syn. NIELS HANSEN synes at være døbt 18.8.1751 som søn af HANS HANSEN og KIRSTEN NIELSDATTER af Funder, der blev trolovet i 1746. Hvis 1751 er det rigtige fødselsår må der være noget galt med aldersangivelsen ved Niels Hansens død (45 år gammel), eller, og det er måske mere sandsynligt, HANS HANSEN kan have haft 2 sønner med navnet Niels, hvor af den første (f. 1751) kan være død som lille, og den næste søn så have arvet navnet. Noget sådant overses let ved et hurtigt kirkebogsgennemsyn, og det kan være sket i dette tilfælde. Ifølge folketællingslisten 1787 for Funder by skulle NIELS HANSEN i dette år have været 33 år gammel og altså født 1754. Dette synes at støtte antagelsen: at HANS HANSEN har haft 2 sønner, der fik navnet Niels.

Hvad NIELS HANSENS forældre HANS HANSEN og KIRSTEN NIELSDATTER angår, kan det tilføjes, at KIRSTEN NIELSDATTER, efter at være blevet enke giftede sig igen med JENS CHRISTENSEN. Det fremgår af folketællingen 1787, der som 2. familie i Funder by har:

NIELS HANSEN, husbond, 33 år, ugift
 BIRTHE PEDERSDATTER, tjenestepige, 23 år
 JENS CHRISTENSEN, hans stiftfader, 75 år
 KIRSTEN NIELSDATTER, hans kone, 70 år

I den netop anførte udskrift af folketællingslisten 1787 er KIRSTEN NIELSDATTERS alder opgjort til 70 år. Hun skulle altså være født ca. 1717. Men så langt tilbage i tiden finde der ingen Funder kirkebog, og hendes slægt har jeg ikke kunnet følge længere tilbage.

Men blandt de døde i året 1746 har kirkebogen en HANS HANSEN, 80 år gammel. Og det er nok ikke urimeligt at antage, at han var fader til den HANS HANSEN, som samme år blev trolovet med KIRSTEN NIELSDATTER, så at altså ikke blot NIELS HANSENS fader, men også hans farfader,

der blev 80 år gammel har heddet HANS HANSEN. I så fald ville man få denne slægtsfølge:

HANS HANSEN, Funder (1666-1746)

søn:

HANS HANSEN, trolovet 1746 med KIRSTEN NIELSDATTER (f.ca. 1717), hun gift 2. gang med JENS CHRISTENSTENSEN RASK

Søn af 1. ægteskab:

NIELS HANSEN, Funder (1754-1799), gift med METTE JENSDATTER

Da NIELS HANSEN i 1787, endnu er ugift, og da hans ældste søn med METTE JENSDATTER (JENS) bliver født i februar 1791, må de antages at være blevet gift 1789 eller 90, uden at de dog hidtil har været muligt på grundlag af en kirkebogsindsførsel at sted- og tidsfæste deres vielse (måske hr den fundet sted i Balle kirke 1789-90, men der findes ført kirkebog for Balle fra engang i 1790). Men efter denne digression vedrørende NIELS HANSEN og hans slægt nu tilbage til CHRISTEN NIELSEN, der blev gift med NIELS HANSENS enke METTE JENSDATTER. Om deres ægteskabs indgåelse skriver Funder-præsten under datoen Die Advent (Adventsdag) 1800 følgende: "Unge karl CHRISTEN NIELSEN fra Balle og enke METTE JENSDATTER af Funder, som har lovet hinanden ægteskab, mødte 2. juni 1800 til indskrivning i Funder sogns kirke bog efter forordningen af 4. januari 1799. Som vederhæftige forlovere nævnes Jens Madsen og Anders Pedersen begge af Funder" som indestod for, at der intet var til hinder". Derpå følger deres egenhændige underskrift og en bemærkning om, at der er lyst første gang Trinitatis søndag. Og endelig hedder det at de pågældende blev viet 24.10 i Funder kirke, "da omstændighederne forhindrede, at de før denne tid kunne holde deres bryllup".

Hvad der skjuler sig under udtrykket "omstændighederne" er naturligvis ikke godt at vide. Man kunne da gætte på, at det måske har haft noget at gøre med, hvad der skulle ske med NIELS HANSENS ejendom efter hans død. NIELS HANSEN benævnes jo ved sin død: selvejergårdmand, mens CHRISTEN NIELSEN efter sit giftermål med METTE JENSDATTER kaldes "husmand med jord". Hertil kommer, at medens NIELS HANSEN ved folketællingen i 1787 er opført som 2. familie i Funder by, så figurerer CHRISTEN NIELSEN og METTE JENSDATTER ved den efterfølgende tælling i 1801 som den 26. familie. Begge dele kunne tyde på, at METTE JENSDATTER, ikke har kunnet blive på selvejergården efter sin første mands død, men sammen med sin nye mand har måttet søge det fælles underhold på en anden ejendom.

Siden fraflytter de så, som allerede omtalt, Funder sogn og slår sig ned i Røndalshus i den sydligere ende af Tem sogn. Hvornår denne flytning har fundet sted står ikke klart. Men forinden fødes der dem i Funder i 1802 en søn, der bliver hjemmedøbt samme år 7.4. og får navnet NIELS (Det drejer sig om NIELS CHRISTENSEN, der senere overtager hjemmet Røndalshus, og som faderen i 1834 er på aftægt hos). Barnet bliver båret til dåben af ANNE JENSDATTER, Niels Overgaards kone af Øster Bording og barnet kommer altså til at hedde NIELS, åbenbart opkaldt efter den samme NIELS, som CHRISTEN NIELSEN fik sit efternavn fra (dog er det vel en ligeså mulig antagelse, at det er METTE JENSDATTERS afdøde mand, der er blevet opkaldt. Han hed jo Niels Hansen).

METTE JENSDATTERS HERKOMST

I forbindelse med omtalen af NIELS HANSENS og METTE JENSDATTERS 4 børn er der i det foregående nævnt nogle navne fra fadderlisterne, som knytter sig til alle disse børns dåb. Nogle af disse navne kunne lade formode, at her var tale om personer, der kunne være beslægtet med børnenes moder. Således til Karen Pedersdatter. Forlovere var PEDER SKOMAGER, som kan formodes at have været KAREN PEDERSDATTERS fader, og NIELS MADSEN af Kragelund. Og i dette ægteskab fødes så altså børnene: ANNE, PEDER, SØREN og THOMAS. Moderen KAREN PEDERSDATTER blev begravet i Kragelund 1785, 8. søndag efter Trinitatis, 67 år gammel og skulle altså være født ca. 1718. Meget hurtigt efter hendes død 10.8.1786 trolovede JENS SØRENSEN sig med ANE HANSDATTER, med hvem han blev gift 5.10 samme år. (Man må i den forbindelse undre sig over, at han ved folketællingen i 1787 er opført som enkemand efter 1. ægteskab, boende hos sønnen PEDER, uden at noget er antydning om hans 2. ægteskab, som dog på det tidspunkt skulle være indgået. Men hvorom alting er: ved den følgende folketælling i 1801 finder man JENS SØRENSEN og ANE HANSDATTER (henholdsvis 68 og 50 år) opført som indsiddere på aftægt. 9 år efter i 1810 dør Jens Sørensen 78 år gammel og kaldes også da: indsidder. Alle aldersangivelser peger for hans vedkommende på samme fødselsår, ca. 1733, og det må derfor dreje sig om samme person, trods det mystiske i, at folketællingen 1787 tilsyneladende ikke har hans 2. hustru med.

Gådefuldt er og bliver det, at METTE JENSDATTERS fødsel ikke har været at finde i Kragelund kirkebog. Naturligvis lod det sig tænke, at JENS SØRENSEN i årene omkring hendes fødsel (ca. 1764) har været bosat andetsteds, og hendes fødsel derfor noteret i et andet sogn. Dog dette forekommer ikke troligt. En anden mulighed kunne være, at hun vel var hans datter, men født uden for ægteskab, men også i så fald måtte jo hendes fødsel være registreret i Kragelund, medmindre moderen var hjemmehørende i et andet sogn. Det eneste indicium, som synes at kunne pege i retning af, at METTE JENSDATTER måske havde en anden moder end KAREN PEDERSDATTER forekommer at være, at denne omkring 1764 øjensynligt må have været 45-46 år gammel og altså ude over den normalt fødedygtige alder. Dog ganske udelukket kan vel en fødsel i den alder ikke være. Skulle præsten simpelthen have glemt at indføre METTE JENSDATTERS dåb i kirkebogen? Hvordan det end har forholdt sig, må det anses for givet, at hun har været datter af JENS SØRENSEN (jfr. de faddere hun benytter).

Hendes slægt kunne da opstilles således:

JENS SØRENSEN (CA.1733.1800) i Kragelund, gift 1. gang med KAREN PEDERSDATTER (ca.1718-1785), antagelig datter af PEDER SKOMAGER. Gift 2. gang med ANE HANSDATTER (f. ca. 1751) i 1786.

Børn af 1. ægteskab:

ANNE, SØREN, THOMAS, (Mette)

Da Kragelund kirkebog først begynder 1746 lader slægtslinien ikke med sikkerhed føre længere tilbage end til JENS SØRENSEN og KAREN PEDERSDATTER.

